

CIVIL JELENTÉS
CIVIL JELENTÉS

CIVIL JELENTÉS
CIVIL JELENTÉS
CIVIL JELENTÉS
CIVIL JELENTÉS

**CIVIL BESZÁMOLÓ ÉS VÉLEMÉNY
AZ AARHUS-I EGYEZMÉNY
VÉGREHAJTÁSÁRÓL
2014-2016
MAGYARORSZÁG**

CIVIL JELENTÉS
CIVIL JELENTÉS

CIVIL JELENTÉS
CIVIL JELENTÉS

CIVIL JELENTÉS
CIVIL JELENTÉS

**CIVIL BESZÁMOLÓ ÉS VÉLEMÉNY
AZ AARHUS-I EGYEZMÉNY VÉGREHAJTÁSÁRÓL
2014-2016
MAGYARORSZÁG**

Közreműködők:

Lukács András, dr. Bendik Gábor, Horváth Zsolt, Lenkei Péter – Levegő Munkacsoport
Dr. Farkas István, Éger Ákos – Magyar Természetvédők Szövetsége
Dr. Kalas György – Reflex Környezetvédő Egyesület
Dr. Kiss Csaba – EMLA Környezeti Management és Jog Egyesület
Dr. Pánovics Attila – Pécsi Zöld Kör
F. Nagy Zsuzsanna – Környezeti Tanácsadó Irodák Hálózata, Zöld Kapcsolat Egyesület
Dr. Hajósy Adrienne – Nők a Balatonért Egyesület
Dr. Malatinszky Ákos – CEEweb a Biológiai Sokféleségért
Móra Veronika – Ökotárs Alapítvány

Szerkesztette:

F. Nagy Zsuzsanna

Angol nyelvre fordította:

Trombitás Gábor

Kiadta:

Környezeti Tanácsadó Irodák Hálózata
www.kothalo.hu

Támogató:

Ökotárs Alapítvány

2017. március

Bevezetés

A „Környezeti ügyekben az információkhoz való hozzáférésről, a nyilvánosságnak a döntéshozatalban történő részvételéről és az igazságszolgáltatáshoz való jog biztosításáról” szülő (Magyarországon a 2001. évi LXXXI. törvénnyel kihirdetett) Aarhusi Egyezmény részes feleinek következő konferenciájára ez év júniusában kerül sor. Erre az alkalomra valamennyi, az Egyezményhez csatlakozott országnak Nemzeti Jelentést kell összeállítania a végrehajtás helyzetéről és előrehaladásáról a 2014-2016 éveket felölelő időszakra vonatkozóan.

A hazai civil környezetvédő mozgalom véleménye szerint a 2016 decemberében véglegesített Nemzeti Jelentés nem tekinthető a témában érintettek véleményét teljes mértékben szintetizáló, kimerítő elemzésnek. A zöld szervezetek a véleményezésében és egyeztetésében részt vettek, de mivel az Egyezmény jelentéstételi szabályai lehetővé teszik, hogy a környezetvédelmi NGO-k alternatív jelentést küldjenek a konferenciára, a civil szervezetek úgy döntöttek, hogy a 2017. évben is élnek ezzel a lehetőséggel. A külön vélemény kialakítása mellett egyúttal rögzítik azt is, hogy a kormányzat által összeállított Nemzeti Jelentésben sok hasznos információ található, és annak végleges szövegében egyes civil észrevételek is helyet kaptak.

Immár hagyománnyá is vált, hogy a környezet- és természetvédő civil szervezetek – a magyar kormány hivatalos nemzeti jelentésének (a továbbiakban: Nemzeti Jelentés) véleményezése mellett – elkészítik külön összefoglalójukat az Egyezmény végrehajtásával kapcsolatos fejleményekről. Az alternatív jelentés elkészítésének fő oka, hogy a zöld civil szervezetek az Egyezmény hatálya alá tartozó területekkel kapcsolatban nagyon sok gyakorlati tapasztalattal rendelkeznek, sok olyan eljárás részesei, amelyek jól példázzák az Egyezmény rendelkezéseinek érvényesülését, illetve annak hiányát.

A zöld mozgalomban a lehető legtágabban nyilvánossá tett civil jelentéshez érkezett észrevételek márciusában kerültek véglegesítésre, majd az Aarhusi Civil Munkacsoport valamennyi zöld szervezet számára támogatásra, s a májusi Országos Találkozó számára elfogadásra javasolta.

Reméljük, hogy az alternatív jelentésben szereplő megállapítások, és konkrét esetleírások hozzájárulnak ahhoz, hogy a következő jelentéstételi időszakban komoly lépéseket tegyen a magyar kormányzat és a felelős minisztériuma az Egyezmény hazai végrehajtása során tapasztalt hiányosságok javítása érdekében.

Hálásan köszönjük valamennyi közreműködő személynek és szervezetnek, hogy hozzájárultak ahhoz, hogy dokumentum formájában bemutatásra kerüljön, hogy 2014-2016 között Magyarországon a környezeti demokratikus jogérvényesítés lehetőségei miként alakultak.

TARTALOMJEGYZÉK

I. Az Egyezmény végrehajtásával kapcsolatos általános megállapítások	4
II. Az Egyezmény egyes cikkeihez fűzött észrevételek	6
1. A 3. cikk alkalmazása (általános rendelkezések)	6
2. A 4. cikk alkalmazása (hozzáférés a környezeti adatokhoz)	17
3. Az 5. cikk alkalmazása (környezeti adatok összegyűjtése és terjesztése)	19
4. A 6. cikk alkalmazása (a nyilvánosság részvétele egyes tevékenységekkel kapcsolatos döntéshozatalban)	22
5. A 7. cikk alkalmazása (a nyilvánosság részvétele a környezettel kapcsolatos tervek, programokra és irányelvekre vonatkozó eljárásokban)	23
6. A 8. cikk alkalmazása (a nyilvánosság részvétele a végrehajtó jellegű szabályok és/vagy az általánosan kötelező érvényű szabályozó eszközök kidolgozásában)	24
7. A 9. cikk alkalmazása (hozzáférés az igazságszolgáltatáshoz)	25
Hivatkozott jogszabályok	29

I. Az Egyezmény végrehajtásával kapcsolatos általános megállapítások

Általánosságban a következő észrevételeket tesszük az Egyezmény gyakorlati érvényesülésével kapcsolatban:

- Összességében jellemző, hogy a Nemzeti Jelentés azt igyekszik igazolni, hogy a tételes hazai jog megfelel az Egyezmény szövegének, de a jogok érvényesülésének hiányosságairól, és az Egyezmény szellemének nem megfelelő jogalkalmazásról kevés szó esik. Kevés szó esik továbbá arról is, hogy több kisebb-nagyobb visszalépés is történt az Egyezmény által garantált jogokban. Ilyenek például a nemzetgazdasági szempontból kiemelt beruházásokra vonatkozó további egyszerűsítések, az egyszerűsített szabályok hatályának kiterjesztése, továbbá a kiemelt beruházással minősítés folyamatának átláthatatlansága.
- Ilyen a közérdekű adatokhoz való hozzáférés szigorítása és költségeinek emelése, vagy a jövő nemzedékek különálló országgyűlési biztosi posztjának megszüntetése.
- A jövő nemzedékek szószólója (az ombudsman helyettese) sok ügyben tett javaslatot környezetvédelmi jogalkotási vagy jogalkalmazási problémák megoldására, a javaslatok, ajánlások átültetése azonban sok esetben nem történt meg. A Nemzeti Jelentés is említi ezeket az ajánlásokat, azonban ezek sorsáról már nem tartalmaz leírást.
- A Nemzeti Jelentés nem említi kellő hangsúllyal a környezet- és természetvédelmi hatósági és intézményrendszer leépítését. Az alapvető jogok biztosának 2013. évi jelentése is leszögezi: a környezetvédelmet ért átszervezések és megvonások sértik az egészséges környezethez való alkotmányos alapjogunkat. Az önálló Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium megszüntetése, a környezet- és természetvédelmi hatósági szervezetrendszer költségvetésének csökkentése, a környezetvédelmi bírságolásokból származó bevételek központi költségvetésbe olvasztása súlyos visszalépést okoztak: a környezetvédelmi hatósági rendszer és intézményi háttér a beszámolási időszakban gyakorlatilag folyamatos átalakításon ment keresztül, és ez még mindig nem ért véget. Az átalakítások önmagukban is aggályosak, féltő, hogy a hatóságok leépítését, a környezetvédelmi szempontok érvényesítésének további háttérbe szorulását fogják okozni. Ennek megítéléséhez, a gyakorlati tapasztalatok leszűréséhez azonban az eltelt idő még nem elegendő, ez várhatóan a következő jelentési időszakra fog kiderülni. Az igazán nagy problémát azonban éppen az a tény okozza, hogy az átszervezések folyamatosak, nem tud létrejönni egy egységes és állandó rendszer, ami a hatósági működés hatékonyságát is rontja, de az érintett közvélemény részvételi képességeit alapjaiban érinti. Sokszor nem lehet tudni, hogy egy bizonyos környezeti kérdésben melyik hatóságnak van hatásköre, illetékessége, ki jár el első- és másodfokon, a 2016-17-es év fordulóján az átalakítások miatt olyan eset is előfordult, ahol egy környezetvédelmi ügyben másodfokon ugyanaz a hatóság járt el, mint első fokon.
- A környezetvédelmi hatósági rendszer átalakítása azzal a következménnyel is járt, hogy az építési engedélyezési eljárásokban, amelyekben korábban a környezetvédelmi hatóság szakhatóságként vett részt, mára már csak szakvéleményt ad. Ez azt is magával vonhatja, hogy a környezetvédő civil szervezetek kiszorulnak az eljárásból, mert a jelenlegi bírói gyakorlat szerint az ügyféli jogállás csak akkor állapítható meg egy építési engedélyezési eljárás során, ha az eljárás részeként környezetvédelmi szakhatósági állásfoglalás kiadására is sor kerül.

- Fontosnak és előremutatónak tartjuk, hogy megvalósult az Országos Környezetvédelmi Információs Rendszer (OKIR) és az Országos Területfejlesztési és Területrendezési Információs Rendszer (TEIR) összekapcsolása. Ez segítheti a környezeti információhoz való hozzájutást, amennyiben az adatszolgáltatás közzététele naprakész.
- A források elapadása és rossz allokációja miatt a civil szervezetek működése folyamatosan válságban van, számuk csökken, így egyre kevésbé tudják ellátni a társadalmi kontrollal és részvétellel kapcsolatos feladataikat. Ehhez társul a társadalom részvételi szintjének emelésére irányuló kormányzati intézkedések, programok és kezdeményezések hiánya.
- A civil szervezetek alapítására, adatváltozására vonatkozó szabályok és az adminisztratív terhek általában is szigorodtak. Ez azt jelenti, hogy az alapításhoz, változásbejegyzéshez jogi szakértelemre, és az adminisztrációs kötelezettségek teljesítéséhez is külön szakismeretekkel rendelkező személyre van szükség, ami – főleg a kisebb szervezetek számára – komoly akadályt jelent.
- A Nemzeti Jelentés vélhetően aktuális adatok hiányában számos helyen 2013 előtti adatokra hivatkozik, holott egyes intézkedéseket, intézményeket időközben teljes mértékben felszámoltak. Bár ezt jeleztük a véleményezési folyamatban, módosításuk több helyen mégsem történt meg.
- Szimbolikus és gyakorlati jelentősége is van, hogy a kormányzat által az Egyezmény végrehajtásának nyomon követésére létrehozott Aarhusi Munkabizottság 2013. szeptember 24-e és 2016. november 17-e között egyáltalán nem ülésezett, a felmerülő problémákat így érdemben nem tudták megvitatni az érintettek.

Ezen túlmenően felhívjuk a figyelmet arra, hogy az Aarhusi Egyezmény magyar szövegébe (2001. évi LXXXI. törvény) súlyos fordítási hiba került be 15 éve. A magyar fordításból kimaradt, hogy nem az információszolgáltatás okai, hanem éppen az információ kiadása megtagadásának okai értelmezendők megszorítóan. Így viszont a magyar szöveg az Egyezmény eredeti szövegével homlokegyenest ellentétes értelemmel került kihirdetésre.

Javasoltuk, hogy egy esetleges nagyobb nyilvánosság elő történő kikerülést megelőzően a Kormány kezdeményezze a törvény kihirdetett szövegének módosítását.

Összeállításunk további részében a hivatalos Nemzeti Jelentés struktúráját és tartalmát követjük részletes észrevételeinkkel. A Nemzeti Jelentés állításait idézőjelben, alatta a civil véleményt és kiegészítést keretesben, dőlt betűvel olvashatják.

II. Az Egyezmény egyes cikkeihez fűzött észrevételek

1. A 3. cikk alkalmazása (általános rendelkezések)

A nyilvánosság részére nyújtott támogatás és iránymutatás a közrészvétel elősegítése érdekében

Melyek a közigazgatási jog által a nyilvánosság számára biztosított jogi lehetőségek eljárási jogaik érvényesítésére?

„2. Az Egyezményt a 2001. évi LXXXI. törvény hirdette ki, azonban az ezzel kapcsolatos alapelveket Magyarország már az 1990-es évek eleje óta alkalmazza. Az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról szóló 2011. évi CXII. törvény (Infotv.) biztosítja a környezeti adatok nyilvánosságát, a környezet védelméről szóló 1995. évi LIII. törvény (Kvt.) elismerte a környezetvédelmi civil szervezetek részvételi jogát a különböző hatósági eljárásokban, a Legfelsőbb Bíróság pedig a részvételi jogokkal kapcsolatos eltérő értelmezéseket kiküszöbölendő 4/2010. számmal közigazgatási jogegységi határozatot fogadott el a civil szervezet jogállásáról környezetvédelmi közigazgatási hatósági ügyekben. Az új jogegységi határozat – fenntartva az 1/2004-es közigazgatási jogegységi határozat elvi tételeit – kimondta, hogy az ügyféli jogállás a társadalmi szervezeteket azon ügyekben illeti meg, ahol a környezetvédelmi hatóság ügydöntő hatóságként jár el, vagy ahol jogszabály a környezetvédelmi hatóság környezetvédelmi szakhatósági közreműködését írja elő.”

Míg a környezetvédelmi felügyelőségek szerepe számos ponton szerepel a Nemzeti Jelentésben, 2015-ös megszüntetésük – ami sok szempontból visszalépés – illetve ennek következményei nincsenek bemutatva. Miután a környezetvédelmi közigazgatási rendszer átalakult, a környezetvédelmi hatóság már nem szakhatóságként vesz részt az eljárásokban. Emiatt a társadalmi részvétel sok esetben veszélybe került, hiszen a környezetvédő civil szervezetek csak azon eljárásokban jogosultak ügyfélként részt venni, amelyekben a környezetvédelmi hatóság szakhatóságként eljár. Szükséges lenne a Kúria új jogegységi döntése a kérdésben.

A jogszabályok előkészítésében való részvételről szóló 2010. évi törvény alapján a kormány a feladatának ellátása során együttműködik az érdekelt társadalmi szervezetekkel. Ennek célja, hogy a társadalom minél szélesebb rétegei kapcsolódhassanak be a jogszabályok előkészítésébe, elősegítve ezzel a jogi szabályozás sokoldalú megalapozását, a jogszabályok minőségének és végrehajthatóságának javítását. Stratégiai partnerek lehetnek mindenekelőtt a civilszervezetek, az egyházak, a szakmai, tudományos szervezetek, az érdek-képviselői szervezetek, a köztisztviselők, az országos kisebbségi önkormányzatok, valamint a felsőoktatási intézmények.

A földművelésügyi miniszter (a környezetügyért is illetékesé tett tárca vezetője) 2012-től több tucat stratégiai partnerségi megállapodást kötött többek között a kertészet, a vetőmag, a méhészet, a növényvédelem, az állatgyógyászat, a hús- és élelmiszeripar, az édességipar, a haltermelés, a vadászat, az erdészet, a gabona feldolgozás, a takarmánygyártás, valamint a fiatal gazdák érdekképviseletének területén működő civil, illetve szakmaközi szervezetek képviselőivel. Ezzel szemben – újabb és újabb kifogások miatt – a környezetvédő civil szervezetekkel, érdekképviselettel 2016 végéig nem került sor stratégiai megállapodás megkötésére, hiába kérték azt folyamatosan az érintettek.

„3. A közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól szóló 2004. évi CXL. törvény (Ket.) alapelveként írja elő, hogy a közigazgatási hatóság hatáskörének gyakorlása során az ügyféllel való együttműködés követelményének megfelelően köteles eljárni. A Ket. értelmében a közigazgatási hatóság az ügyfél és az eljárás más résztvevője számára biztosítja, hogy jogaikról és kötelezettségeikről tudomást szerezzenek, és előmozdítja az ügyféli jogok gyakorlását. A hatóság a jogi képviselő nélkül eljáró ügyfelet tájékoztatja az ügyre irányadó jogszabály rendelkezéseiről, az őt megillető jogokról és az őt terhelő kötelezettségekről, illetve a kötelezettség elmulasztásának jogkövetkezményeiről, továbbá a természetes személy ügyfél részére a jogi segítségnyújtás igénybevételének feltételeiről. A Ket. 5.§ (4) bekezdése kimondja, hogy a hatóság az ügyfeleknek és más érdekelteknek irat-betekintési jogot biztosít, ágazati jogszabály erre vonatkozó rendelkezése esetén közmeghallgatást tart, és döntését közli az érintettekkel.”

Szolgáltatási díjak anomáliái:

A közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás szabályai irat betekintési jogot biztosítanak az ügyfélnek, és – egyes esetekben – a hatósági eljárás tárgyát képező tervek vagy beruházás következményeivel érintett állampolgároknak is (2004. évi CXL törvény). Ennek ellenére a civilek csak korlátozottan élhetnek az irat betekintési jogosultsággal. Az akadály az irat másolatáért fizetendő nagy összegű díj. A díjra a végrehajtási rendelet (188/2009. (IX. 10.) Korm. rendelet) az illetéktörvényben (1990. évi XCIII. törvény) megszabott költségtételeket írja elő:

„1990. évi XCIII. törvény – Melléklet 4.1 pont

Az államigazgatási eljárásban készített hitelesített vagy hitelesítetlen másolat, illetőleg kivonat illetve – ha e Melléklet kivételt nem tesz – oldalanként magyar nyelvű másolat esetében 100 forint, idegen nyelvű másolat esetében 300 forint. A nem hitelesített fénymásolat illetve oldalanként 100 forint.”

Az oldalankénti másolat piaci ára napjainkban Magyarországon 10 forint, a tizede az államigazgatási eljárás keretében készített másolaténak. Környezeti ügyekben sok száz oldalas iratok tanulmányozása alapján lehet csak felelősségteljes civil álláspontot kialakítani egy tervről vagy beruházásról. Sajnálatos, hogy ez sokszor ellehetetlenül a hatóságnak fizetendő, méltánytalanul magas díj miatt.

„A Ket. 80/A. §-a az a-j pontokban foglaltak esetén közzétételi kötelezettséget ír elő a hatóság számára a jogerős vagy fellebbezésre tekintet nélkül végrehajthatóvá nyilvánított határozatok vonatkozásában.”

A kormányzati honlapon a jogszabályokban meghatározott közigazgatási intézmények tesznek eleget közzétételi kötelezettségüknek.

*<http://hirdetmenyek.magyarorszag.hu/?CIMKE=k%C3%B6rnyezeti%C3%A9rdelmi>
Egy átlagos állampolgár ezen a felületen nem tud az információkhoz jutni.*

Melyek a részvételi jogok érvényesülése előmozdításának intézményi keretei (közönségszolgálati irodák, tájékoztatói tisztviselők stb.)?

„6. A környezeti jogokkal kapcsolatos lakossági tájékoztató tevékenységet elsősorban a környezetvédelemért felelős tárca Ügyfélszolgálati Irodája, valamint a nemzeti parkok és a hatóságként eljáró kormányhivatalok ügyfélszolgálati végeznek. Az Ügyfélszolgálati Iroda 1997 óta működik (a környezetügyért aktuálisan felelős minisztériumban), 2005-ben ezt egészítette ki a területi szerveknél (felügyelőségek, környezetvédelmi és vízügyi igazgatóságok, nemzeti park igazgatóságok) létrehozott Zöld Pont Irodák hálózata. A Zöld Pont Irodák hálózatának célja volt a naprakész információk biztosítása, valamint a környezetvédelmet, természetvédelmet és vízügyet (2014. január 1. napjáig) érintő

szakmai ügyek elintézése. Ezek, a 2010 közepén kialakult új kormányzati struktúrában többségében azóta is működnek, de már nem hálózatként, hanem egymástól függetlenül. ... Ezeken kívül jelenleg is működik – a korábbi Környezeti Tanácsadó Irodák Hálózatába (Kötháló) tartozó – több zöld civil szervezet tájékoztató irodája is – több esetben a Minisztérium Zöld Forrás pályázatának támogatásával. A Kötháló emellett segítséget nyújt a környezetvédelmi jogérvényesítés eszközeinek alkalmazásában a lakosság számára.”

A Zöld Pont Irodák e-mailben és személyesen érhetőek el, a telefonos ügyintézés több helyen szinte lehetetlen.

A lakosság környezeti tájékozódását nagyban nehezíti, hogy az interneten elavult, de élőnek tűnő linkek találhatóak (pl. a már 2014-ben megszűnt az önálló környezetvédelmi minisztérium honlapja, a regionális hatóságainak elérhetőségei).

A civil irodák (Környezeti Tanácsadó Irodák Hálózata) a megelőző időszakhoz képest harmadára zsugorodott támogatás (Zöld Forrás) miatt csak jelentősen csökkentett kapacitással tudják ellátni a környezeti tanácsadó tevékenységüket.

„Az állampolgári jogok országgyűlési biztosáról szóló 1993. évi LIX. törvény 27/A-H. §-ával hozta létre a magyar országgyűlés a Jövő Nemzedékek Országgyűlési Biztosának intézményét 2007-ben, ami 2011 végéig működött. A Biztoshoz bárki, így társadalmi szervezetek is benyújthattak panaszt az egészséges környezethez való joggal kapcsolatos probléma miatt. 2012. január elsejével kezdődően az alapvető jogok, így a jövő nemzedékek érdekeinek védelmét is egyetlen biztos látja el.”

A jövő nemzedékek szószólója (az ombudsman helyettese) sok ügyben tett javaslatot környezetvédelmi jogalkotási vagy jogalkalmazási problémák megoldására, a javaslatok, ajánlások átültetése azonban sok esetben nem történt meg. A Nemzeti Jelentés is említi ezeket az ajánlásokat, azonban ezek sorsáról már nem tartalmaz leírást.

Vannak-e képzési programok a környezetvédelmi feladatokat ellátó tisztviselők, valamint bírák számára.

Gyakorlatilag ma Magyarországon semmilyen szervezett keretben nem folyik bírák környezeti jogi és ezen belül részvételi jogi képzése. Ennek eredményeként az ítélkező bírák környezeti jogi felkészültsége és a részvételi jogi szabályozás, joggyakorlat és nemzetközi jogesetek ismerete csak az egyes eljáró bírák személyes felkészültségétől és ambíciójától függ.

Környezeti oktatás, nevelés és környezettudatos gondolkodás kialakítása

Hogyan kezeli az alap-, közép- és felsőfokú oktatási rendszer a környezetvédelmi kérdéseket? Vannak-e ezzel a kérdéssel foglalkozó intézmények közötti megállapodások?

„15. A Svájci-Magyar Együttműködési Program keretében az Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet 1.187.500 CHF összegű támogatást nyert a környezeti nevelés fejlesztésére. Szakmai megvalósító partnerei az Emberi Erőforrások Minisztériuma, a Földművelésügyi Minisztérium, környezeti neveléssel foglalkozó országos civil szervezetek és országos, valamint regionális forrásközpontok.”

Ebből a keretből már nem jutott az iskolák, vagy az ott dolgozó környezeti nevelők támogatására.

„16. A nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvény 77. § (5) alapján az oktatásért felelős miniszter és a környezetvédelemért felelős miniszter közös programok kiadásával, pályázatok kiírásával segíti a környezeti nevelés, oktatás feladatainak végrehajtását és az Erdei Iskola Program, Erdei Óvoda Program, Zöld Óvoda Program, Ökoiskola Program megvalósulását.”

A teljes képhez tartozik, hogy az utóbbi években a felsorolt programokra állami támogatás nem volt. Az erdei óvodák és iskolák megvalósítását a Környezet- és Természetvédelmi Oktatóközpontok Országos Szövetsége (KOKOSZ) támogatta egy svájci pályázat keretéből.

„18. Az Alapvető Jogok Biztosa 2013 tavaszán gyermekjogi projekt keretében indított vizsgálatot „Környezettudatosság a nemzedékek közötti igazságosság alapja” címmel, melynek keretében azt vizsgálta, hogy a közoktatásra, a nemzeti alaptantervre vonatkozó szabályozásban hogyan jelenik meg a környezeti nevelés, illetve a szabályozás eleget tesz-e a Nemzeti Környezetvédelmi Programban foglalt céloknak.

(A jelentés a <http://www.ajbh.hu/documents/10180/111959/201300676.pdf> oldalon olvasható.)”

A vizsgálati jelentés következményekkel nem járt, megállapításai nyomán változások nem történtek.

„20. Magyarországon a köznevelési intézményekben folyó nevelési-oktatási feladatok részét képezi a környezeti nevelés. Ennek elsődleges keretei az Óvodai Nevelés Országos Alapprogramja, a Nemzeti Alaptanterv és a Nemzeti Környezetvédelmi Program. A nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvény 62. § (1) e) pontja alapján a pedagógus kötelessége környezettudatosságra és egészséges életmódra nevelni a gyermekeket, tanulókat. A Nemzeti Alaptantervben több műveltségi terület is foglalkozik a környezetvédelem, fenntarthatóság kérdéseivel.”

A pedagógusok nagy része erre nincs felkészítve, és hiányosak a feltételek is. Nincs megbízható tankönyv, és nincs elegendő anyagi támogatás a szükséges terepi ismeretszerzéshez (pl. osztálykirándulás, erdei iskola).

„Az Ökoiskola program Magyarországon 2000 márciusa óta működik az Oktató- és Fejlesztő Intézet (korábban: Országos Közoktatási Intézet, továbbiakban: OFI) Program és Tantervfejlesztési Központjának koordinálásával, az oktatásért és a környezetvédelemért felelős minisztériumok támogatásával. A két tárca együttműködése alapján 2004 óta évente ír ki pályázatot az OFI az „Ökoiskola” cím elnyerésére, amely minden magyar közoktatási intézmény számára nyitott. 2012-ben lehetőség nyílt az „Örökös Ökoiskola” cím elnyerésére is. Összesen tehát 785 intézmény rendelkezik ilyen címmel.”

Mindkét „Hálózat” kiszélesítésében a KOKOSZ látta el az Országos Forrásközpont feladatait. A főntebb említett svájci pályázaton belül elsősorban a taglétszám növelésére került sor. Valódi hálózatfejlesztés nem valósult meg. Az óvodák, iskolák sok plusz feladatot kaptak. A rendszer mára a mennyiségi növekedés erőltetésének köszönhetően erősen „felhígult”. Mindkét rendszerből hiányzik a „valódi” ellenőrzés!

Környezetvédelem a felsőoktatásban:

A 2014-2016 közötti jelentés szempontjából irreleváns, 2009(!) évi információk szerepelnek a kormányzati jelentésben!

A felsőoktatásban végbement változások során országosan megszüntetésre került a környezetgazdálkodási agrármérnök BSc alapszak, valamint az ökotoxikológus MSc mesterszak, emiatt a szakember-utánpótlásban, illetve a környezetközpontú agrárszakemberek képzésében hiányosságok várhatók.

Ugyanakkor csak ezeken, a környezet- és természetvédelmet nevükben hordozó szakokon van jelen a környezetvédelmi és a környezettudatossággal kapcsolatos ismeretek átadása, a többi szak esetében többnyire nem jelenik meg önálló tantárgyként, az pedig követhetetlen, hogy más szakterületek tárgyainak kialakításakor a tantárgyfelelős oktató figyelmet fordít-e erre. A felsőoktatási szakok új képzési és kimeneti követelményeiben felsorolt elsajátítandó kompetenciák között elvőve jelenik csak meg a környezettudatos szemlélet kialakítása, míg a szakképzettséghez vezető tudományterületek között nem szerepel.

Részt vesznek-e a környezetvédelmi civil szervezetek a környezetvédelmi oktatásban, nevelésben és szemléletformálásban?

Környezetvédelmi szervezetek elismerése és támogatása

„Környezet és Energia Operatív Program (KEOP) projektek kedvezményezettjei, illetve szakmai teljesítői számos esetben civil szervezetek voltak.”

A 2014-2020-as időszak Környezeti és Energiahatékonysági Operatív Programja (KEHOP) célul tűzte ki a fenntartható fogyasztással kapcsolatos civil projektek támogatását az operatív program minden prioritásánál. A tervekkel ellentétben csak egy prioritásnál (energia) indul nyilvános pályázat civil szemléletformáló programok számára egy milliárdos keretösszeggel, ami egy nagyságrenddel alacsonyabb az előző tervezési ciklusban elérhető forrásnál. A szemléletformálási programok többségének kedvezményezettjei az állami intézmények, a civilek bevonása az ilyen projektekbe esetleges és ritka. Az állami, kiemelt projektek szemléletformálási hatékonysága mérhetően alacsonyabb, mint a civilek által megvalósított projekteké.

Emellett az ügyintézés átalakult, hátrányosan érintve a pályázókat: az említett energetikai KEHOP 5.4.1 szemléletformálási programok kiírása 2016. április elején jelent meg. Eredetileg 2016. május 2-i beadási határidővel, időközben azonban 5 (!) alkalommal módosultak az időpontok és feltételek, így október 3-ára tolták a beadási határidőt. A nyilvánosságra hozott hírek szerint legkorábban 2017 májusára várható támogatási döntés.

Mennyire bonyolult a civil szervezetek bejegyzése?

„29. Magyarországon egyszerű a civil szervezet alapítására vonatkozó szabályozás.”

Tévesnek tartjuk a megállapítást, hogy a szabályozás egyszerű. Még a blanketta-alapszabállyal létrehozott szervezetek bejegyzése is hosszadalmas, túlzottan formalizált, a bíróságok által támasztott követelmények életszerűtlenül merevek, és gyakran megyénként (sőt bíróként) eltérőek. Eleve a kérdés bonyolultságát jelzi, hogy maga a jelentés is 3 jogszabályt sorol fel, amelyek a kérdést szabályozzák. Ha egyszerű lenne a helyzet, ehhez elég lenne 1 jogszabály. A mintaokirat alapján történő 15 napos elbírálás pedig nem életszerű, a valóság ettől sokban eltér. Nem véletlen, hogy a vonatkozó jogszabályok 2016 végén módosultak (2016. évi CLXXIX. törvény a civil szervezetek és a cégek nyilvántartásával összefüggő eljárások módosításáról és gyorsításáról), a módosításhoz készített miniszteri indoklás pedig rögzíti, hogy több indokolatlan teher miatt is nehéz a civil szervezetek bejegyzése és változásbejegyzése.

„A civil szervezetek bírósági nyilvántartására vonatkozóan a Cnytv. 6-14. §§-ban foglaltak szerint kell eljárni. A nyilvántartásba vételi kérelem elutasítására a Cnytv. 29. § (1)-(2) bekezdésében foglaltak alapján van lehetőség.”

A civil szervezetek változásbejegyzési eljárása túl bonyolult, hosszadalmas, számos felesleges adminisztratív kötelezettséggel terhelt, jogi szaktudás nélkül nagyon nehéz teljesíteni, aminek igénybe vételére viszont sok civil szervezetnek nincs lehetősége.

Van-e kialakult gyakorlata a civil szervezeteknek a környezetvédelmi döntéshozatali mechanizmusokban való bevonására?

„30. Magyarországon a Kvt. hatályba lépése óta a környezetvédelmi civil szervezetek többféle képviseleti jogosultsággal rendelkeznek formális döntéshozó, illetve konzultatív testületekben.

A Környezet- és Természetvédő Szervezetek Országos Találkozója minden évben tagokat delegál a kormányzati szervezetek munkabizottságaiba, amelyek bevonják a civileket a bizottságok döntés-előkészítő munkáiba. Mivel a küldöttek mandátuma változóan 1-3 év, így évente 40-60 bizottsági képviseletről döntenek.”

Bár valóban be lehet vonni az Országos Találkozó révén a civileket a döntéshozatalba, és a találkozó delegáltjai részt vesznek a véleményező és konzultatív testületek munkájában. A bevonás mértéke és minősége az elmúlt három évben súlyosan romlott. A civil delegáltak munkáját számos gátló tényező nehezíti: például a rövid véleményezési határidők, az észrevételek érdemi indokolás nélküli elutasítása.

Két éves találkozó közötti időszakban úgynevezett Koordinációs Tanács működik, rendszeres ülésekkel. Szükség esetén a Koordinációs Tanács révén rövid úton is be lehet vonni a civil szervezeteket a döntésselőkészítő és döntéshozatali folyamatokba.

A Koordinációs Tanács elsődleges feladata a hazai környezet- és természetvédő civil szervezetek érdekképviseletének és érdekvédelemének koordinációja és annak javítása. A döntésselőkészítő és döntéshozatali folyamatokban koordináló szerepe lehet. Ilyen konkrét felkérés a kormány részéről a Tanács eddigi működése alatt nem érkezett.

„A jogszabályok előkészítése törvény szerint nyilvános egyeztetéssel történik, a nyilvános egyeztetésekre általában néhány nap áll rendelkezésre, és az az előterjesztő által szervezett írásos egyeztetést jelenti, mely a www.kormany.hu felszínen zajlik.”

„Civil részvétellel működő testületek (a teljesség igénye nélkül):”

Számos testületben visszalépés történt, és vagy kiüresedett a bizottság vagy már nincs civil szervezeti képviselő. A Nemzeti Gazdasági és Társadalmi Tanácsban (korábbi nevén: Gazdasági és Szociális Tanács) nem fogadták a környezetvédelmi civil szervezetek megválasztott képviselőjét. A kormányzat által „kinevezett” személy gyakran a környezetvédő civil szervezetek álláspontjával ellentétes véleményt hangoztat a Tanácsban.

„**Aarhusi Munkabizottság:** a környezetvédelemért felelős tárca 2005-ben hozta létre az Aarhusi Egyezmény hazai végrehajtásának nyomán követésére, amelyben részt vesznek a zöld szervezetek Országos Találkozója által delegált környezetvédelmi civil szervezetek képviselői is.”

A környezetvédelemért felelős tárca 2005-ben hozta létre az Aarhusi Egyezmény hazai végrehajtásának nyomán követésére az Aarhusi Munkabizottságot, amelyben a kormányzati szervek és intézmények szakemberei mellett részt vesznek a zöld szervezetek Országos Találkozója által delegált környezetvédelmi civil szervezetek képviselői is. A Munkabizottság 2013. szeptember

24-e és 2016. november 17-e között egyáltalán nem ülésezett, a két Nemzeti Jelentés között eltelt időben nem tudta megvitatni a felmerülő végrehajtási problémákat, és az előrelépés lehetőségeit.

„Országos Erdő Tanács: az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról szóló 2009. évi XXXVII. törvény (Evt.) hozta létre. A Tanács véleményt nyilvánít az erdő védelméről és a fenntartható erdőgazdálkodást érintő jogszabálytervezetetről; az erdőgazdálkodás gazdasági, szabályozási, valamint fejlesztési irányelveiről; az erdő vagyongazdálkodásával összefüggő kérdésekről.”

Az Országos Erdő Tanácsot a Földművelésügyi Minisztérium átalakította. A Környezet- és Természetvédelmi Civil Szervezetek Országos Találkozója az átalakítás előtt négy szakembert delegálhatott a testületbe, az átalakítás után már csak egyet.

„Az európai uniós források felhasználása során: az európai uniós források felhasználási célterületeit meghatározandó Operatív Programok kerültek kidolgozásra, melyek végrehajtását monitoring bizottságok követik nyomon. A monitoring bizottságokba tagot delegál legalább egy környezetvédelmi civil szervezet. A beérkezett pályázatokra döntési javaslatot tevő testületek, a Bíráló Bizottságok szavazati joggal rendelkező tagjai közül legalább egy fő nem kormányzati szakmai szervezet által delegált független külső szakértő. A 2007–2013 programozási időszakban az Európai Regionális Fejlesztési Alapból, az Európai Szociális Alapból és a Kohéziós Alapból származó támogatások felhasználásának rendjéről szóló 4/2011. (I. 28.) Korm. rendelet 9. § (3) f) pontja értelmében az operatív programok monitoring bizottságaiba a társadalmi, a gazdasági, a civil és a szakmai szervezetek tagot delegáltak.”

A fejlesztéspolitikai intézményrendszer átalakítása és újraszabályozása nyomán a jelentéstételi időszakban a Bíráló Bizottságokban nem volt lehetőség a külső, független tagok részvételére, így civil szervezetek sem vesznek már részt ezekben. Az operatív programok monitoring bizottságaiban egy-egy civil környezetvédelmi delegált részt vehet. A részvétel minősége eltér az egyes operatív programok esetén, több esetben formális, a civil képviselőnek nincs érdemi ráhatása a folyamatokra. A kormány az European Code of Conduct on Partnership – az EU Bizottság által elfogadott regionális politikai partnerségi szabályokat és ajánlásokat tartalmazó magatartási kódex – előírásait nem teljes mértékben valósítja meg. Különösen fontos, hogy alacsony szinten valósít meg kapacitásépítési programokat a monitoringban részt vevő civil szervezetek számára, csak képzésekre szorítkozva, és nem teljesítve azokat az előírásokat, amelyek a például a hálózatépítés, koordináció támogatását tűzik ki célul.

„A vízügy területén: a vízgazdálkodás országos és részterületeit érintő vízgyűjtő-gazdálkodási tervezésének szakmai és tudományos megalapozottsága, valamint a társadalmi részvétel biztosítása érdekében Területi Vízgazdálkodási Tanácsok (TVT), Részvízgyűjtő Vízgazdálkodási Tanácsok (RVT) és Országos Vízgazdálkodási Tanács (OVT) működnek. Az OVT 2009. május 19-én alakult meg, mint a vízgyűjtő-gazdálkodási tervezéshez kapcsolódó társadalmi egyeztetés legmagasabb szintű fóruma. Az OVT működésével kapcsolatos dokumentumok a www.vizeink.hu honlapon elérhetők.

Az EU Víz Keretirányelve (2000/60/EK) tételesen rögzíti a vízgyűjtő-gazdálkodási tervhez kötődő civil jogosítványokat. Az irányelvet a magyar belső jogba beépítő hatályos szabályok az irányelvi szó szerinti átvételével rögzítik – részben a nyilvánosság bevonásához szükséges hat hónap biztosítása érdekében – a végrehajtás ütemezésére vonatkozó határidőket.

A 2015. december 22-én lezárt, második vízgyűjtő-gazdálkodási terv megalkotásának folyamatában a kormányzat nem tartotta be a határidőket. Ennek következtében a több ezer oldalnyi szöveg és nagy tömegű mellékletei tanulmányozására, az érintett helyiek véleményének és

észrevételeinek összegyűjtésére, és mindezek alapján írásbeli vélemény kialakítására – a jogszabály szerinti fél év helyett – csak néhány hetet biztosítottak.

A dokumentumok nyilvánosságra hozatalának jogszabályokban rögzített és tényleges időpontjait, valamint az észrevételezés – önkényesen megszabott – határnapját és időtartamát a táblázat tünteti föl.

A dokumentum-tervezet címe	Nyilvánosságra hozatalának jogszabály szerinti időpontja	Nyilvánosságra hozatalának tényleges időpontja	Az észrevételezés határnapja	Az észrevételezés időtartama
A vízgyűjtő-gazdálkodási tervek felülvizsgálatának ütemterve és munkaprogramja	2012. december 22.	2013. július 23.	2014. január 23.	6 hónap
Jelentős vízgazdálkodási problémák	2013. december 22.	2015. június 21. [1]	2015. július 31.	1,5 hónap
Vízgyűjtő-gazdálkodási tervek	2014. december 22.	2015. november 16. [2]	2015. december 16.	1 hónap

A vízgyűjtő-gazdálkodási tervezés „társadalmatisztásának” szűk időtartamai fölvetik a kérdést, teljesült-e, teljesülhetett-e a keretirányelv azon előírása, miszerint „még a szükséges intézkedések felőli végső döntések meghozatala előtt” beépültek a társadalom elvárásai a vizek jobbá tétele érdekében hozott döntésekbe. A döntések 2021-ig határozzák meg a Magyarország vizeinek sorsát.
[1] Egyes részanyagokat már 2014. november 24-én közzétettek, ld. <http://www.vizeink.hu>
[2] Egyes részanyagokat már 2015. június 8-án közzétettek, ld. <http://www.vizeink.hu>.

„Az Aarhusi Egyezmény nukleáris ügyekben történő alkalmazásával kapcsolatban Kerekasztal működik civil szervezetek bevonásával.”

A Nukleáris Kerekasztal évek óta nem működik, korábban sem a kormányzat kezdeményezésére jött létre, hanem a Regionális Környezetvédelmi Központ és az Aarhusi Munkabizottság egyik projektje volt. A Nukleáris Kerekasztalt a civil résztvevők mondták fel, a kormányzat és a környezethasználó oldalak folyamatos nem-kooperatív magatartása miatt. Magában a munkabizottságban a kormányzati képviselők az érdemi munkát sok esetben felhatalmazás hiányára való hivatkozással nehezítették, illetve a munkabizottság több éves működése során szinte kivétel nélkül a civil oldal résztvevői voltak azok, akik érdemi előterjesztéseket készítettek el megvitatásra. A kooperatív légkör hiánya, az egyes olyan kérdések megvitatásától való kategorikus elzárkózás, melyek közérdeklődésre tartottak és tartanak számot, továbbá az általános bizalmatlanság a Kerekasztal civil résztvevőivel szemben ellehetetlenítette az érdemi munkát. Ezt csak tetézte, hogy a kormányzati és a nukleáris üzemeltetői oldal nem tekintette partnernek a civileket, ami hangsúlyosan jelentkezett azokban az esetekben, amikor egy-egy jelentős esemény (például közmeghallgatás) előtt tartott munkacsoport üléseken egyik említett oldal sem tájékoztatta a civileket, illetve vette fel a témát napirendre. A környezethasználói oldal komolyságát vonta kétségbe az a magatartás, amit a Kerekasztalon kívül tanúsítottak, például a civil oldal által előterjesztett közérdeklődési adatigénylések elbírálásakor, egészen pontosan elutasításakor.

Biztosít a kormányzat anyagi támogatást a környezetvédelmi civil szervezetek részére?
„32. A környezetvédelemért felelős minisztérium évente „Zöld Forrás” néven pályázatot hirdet környezet- és természetvédelmi céllal létrejött civil szervezetek számára környezet és természetvédelmi célú programjaik támogatására. A pályázati keret összege: 2013-2016 között 70 millió Ft.”

A civil szervezeteknek elkülönített támogatási összeg mértéke neveltségesen alacsony, és évek óta stagnáló szinten van, semmilyen érdemi civil munka támogatására nem alkalmas.

A civil szervezetek működését támogató központi intézmény, a Nemzeti Együttműködési Alap nagyságrenddel kevesebb támogatást biztosít a környezet- és természetvédő civil szervezetek számára, mint a korábbi hasonló mechanizmus, a 2011-ig működő Nemzeti Civil Alap. Az alap felépítése változott, a bíráló bizottságokban a civil szervezetek által delegálható tagok száma jelentősen csökkent. A természet- és környezetvédő szervezetek már nem delegálhatnak automatikusan tagot a bizottságokba, csak a földművelésügyi miniszter, mint környezetügyért felelős miniszter, delegálhat egy főt az egyik bíráló bizottságba. A delegálás előtt elvben egyeztetnie kellene a minisztérium környezeti ügyekben dolgozó stratégiai partnereivel, de ilyen stratégiai partner nincs, s így a miniszter egyetlen természet- vagy környezetvédő civil szervezettel sem folytat konzultációt a delegálást megelőzően.

„33. Magyarország 2007 és 2013 között 22,4 milliárd eurós európai uniós támogatásban részesül, melynek felhasználási kereteit az Új Magyarország Fejlesztési Terv (ÚMFT), illetve az annak a helyébe lépett, 6 kitörési pontot tartalmazó Új Széchenyi Terv (ÚSZT) határozza meg. Külön pont foglalkozik a zöldgazdaság-fejlesztés ügyeivel, ugyanakkor több más kitörési pont is érinti a környezetvédelmi kérdéseket.”

A 2014-2020-as pályázati ciklusban jelentősen növekedett az ún. kiemelt projektek száma, amikor a kormányzat nem versenyezteti a projekt végrehajtókat, hanem kormányzati döntéssel határozza meg a (rendszerint állami) kedvezményezetteket. Ennek egyik hatásaként a civil szervezetek jóval kisebb mértékben vesznek részt az uniós programok végrehajtásában, mint a 2007-2013-as periódusban. Ez a környezet- és természetvédő civil szervezetek esetére is igaz, radikálisan csökkentek a számukra elérhető források. A kormányzat nem fordít elég erőforrást a potenciális pályázó civil szervezetek felkészítésére sem, ezért a források elérése számukra nehézkes.

„A Társadalmi Megújulás Operatív Program (TÁMOP) keretében a nonprofit szervezetek, így a környezetvédelmi civil szervezetek is az alábbi témában kaphattak támogatást, melyek a környezetvédelmi szemléletformálási tevékenységhez közvetve vagy közvetlenül kapcsolható.”

A TÁMOP 5.5.2. pályázatra való hivatkozás irreleváns, mivel az a jelentéstételi időszak előtt volt elérhető.

Társadalmi részvétel elősegítése a nemzetközi döntéshozatali eljárásokban

Van-e kialakult gyakorlata a civil szervezetek állami delegációkban való vagy a kormányzati álláspontok kialakításában való bevonásának?

„35. Az Aarhusi Munkabizottság, szükség szerint megtárgyalja az Egyezményvel kapcsolatos nemzetközi eseményeken való részvételt is.”

Az Aarhusi Munkabizottság a jelentési időszakban gyakorlatilag nem működött (ld. fent), a felelős minisztérium képviselői korábban többször megkérdőjelezték létjogosultságát, így erre árnyalás nélkül hivatkozni nem javasolt. A 2016. novemberi egyetlen ülésen az Egyezményvel kapcsolatos nemzetközi eseményeken való részvétel említésre sem került.

„36. A legfontosabb nemzetközi eseményekre való felkészülés során a környezetvédelemért felelős tárca számos esetben egyeztetett álláspontot a civil szervezetekkel is. A civil szervezetek nemzetközi delegációkba való bevonására, valamint az egyes nemzetközi eseményeken képviselt álláspont civil szervezetekkel való egyeztetésére nézve nincsen egységes szabályozás vagy gyakorlat.”

Az egységes szabályozás vagy gyakorlat hiánya konkrétan azt jelenti, hogy ez a mechanizmus nem, vagy csak ad hoc módon működik. A jelentéstételi időszakban tudásunk szerint nem fordult elő, hogy a kormányzat környezetvédő civil szervezeti képviselőket vont be állami delegációkba, pedig ez régebben kormányzati gyakorlat volt egyes folyamatok esetén (például klímátárgyalások, fenntartható fejlődési fórumok). Ezekon saját erőből vesznek részt a civilek, ha egyáltalán részt tudnak venni.

Az Egyezmény szerinti jogokat gyakorló személyekkel szembeni hatósági fellépés tilalma

„37. A magyar közigazgatási hatósági rendszerben a Ket. biztosítja az ügyfelek megfelelő védelmét. Ez garantálja számukra a törvény előtti egyenlőséget; az ügyintézés során az indokolatlan megkülönböztetés és részrehajlás, valamint az ügyfelek jogainak csorbítását eredményező megkülönböztetés, korlátozás és kizárás tilalmát; a tisztességes ügyintézéshez, a határidőben hozott döntéshez és a jogorvoslathoz való jogot.

38. A Ket. által a közigazgatási hatósági ügyekben általános jelleggel biztosított ügyféli jogokon túl a közigazgatási hatósági eljáráson kívül is biztosít bárki számára lehetőséget panasz, illetve közérdekű bejelentés megtételére a tárgykörben eljárásra jogosult szervnél.”

Az itt tett megállapítások a Norvég Civil Támogatási Alappal szembeni kormányzati intézkedések, továbbá a Városliget védelmében fellépő civilekkel szembeni rendőri eljárások fényében, az azóta nyilvánosságra került adatok ismeretében, nem nyújtanak teljes képet a valós helyzetről. A környezetvédő civil szervezetek évek óta folyamatos, tartós és többirányú nyomásnak vannak kitéve, emiatt működésük megnehezült, sok esetben ellehetetlenült.

Az EGT/ Norvég Civil Támogatási Alapot lebonyolító és az abból támogatott civil szervezeteket a kormányzat a sajtóban, majd különböző állami szervek segítségével kezdte zaklatni és fenyegetni 2014 tavaszától. Előbb a Kormányzati Ellenőrzési Hivatal (KEHI) végzett (a miniszterelnök közvetlen utasítására) több hónapos, elhúzódó (az EGT és Norvég Finanszírozási Mechanizmus Magyarország által is aláírt nemzetközi szerződési alapján jogtalan) auditot és vizsgálatot az NCTA kezelő alapítványainál és 58 támogatott szervezetnél. Tekintettel arra, hogy az érintett szervezeteknek nem volt jogorvoslati lehetősége, ezért kénytelenek voltak teljesíteni a KEHI követeléseit. Ezt követően a Miniszterelnökség a sikkasztástól a hűtlen kezelésig számos alaptalan büntetőjogi váddal illette a lebonyolítókat. Augusztusban rendőrségi nyomozás indítására tettek utalást, amely végül szeptemberben, az Ökotárs Alapítványnál és partnereinél lefolytatott házkutatásban teljesedett ki, és amely során dokumentumokat, laptopokat koboztak el. Ezen kívül a négy lebonyolító alapítvány adószámát is felfüggesztették, arra hivatkozva, hogy nem működtek együtt a KEHI-vel. A KEHI október végén tette közzé tényekkel és adatokkal gyengén alátámasztott jelentését, amely viszont számos bűncselekménnyel, köztük hűtlen kezelés és költségvetési csalás vádjával állt elő.

2015. január végén a bíróság megalapozott gyanú hiányában törvénytelennek ítélte az Ökotárs Alapítványnál a 2014. szeptemberi házkutatást, azonban a zaklatás nem állt le. Január és február folyamán a kormány adóellenőrzést rendelt el hét, az NCTA által támogatott szervezet ellen.

Semmilyen szabálytalanságot nem találtak, és a norvég és a magyar kormány megegyezését követően – amely magában foglalta a NCTA menedzselését végző szervezetek zaklatásának leállítását is – lezárták a szervezetek elleni eljárásokat.

Szabálysértési eljárások a Ligetvédők ellen: a Ligetvédők csoportja a budapesti Városliget rekonstrukciója során tervezett új épületek megépítése és a zöldterületek csökkenése ellen tiltakozik, békés eszközökkel. 2016. július 6-án a munkálatok elkezdése elleni demonstráció során rendőri intézkedésre is sor került, amelynek során a rendőrség több tiltakozót testi kényszer alkalmazásával előállított, majd órákig tartó kihallgatás után velük szemben magas összegű szabálysértési bírságot szabott ki. A tiltakozók kifogásai nyomán a bíróság megszüntette a hatósági intézkedéssel szembeni engedetlenség miatt indított szabálysértési eljárásokat. A bíróság úgy ítélte meg, hogy a Ligetvédők erőszakmentes tiltakozása nem a közrend és nem a rendfenntartáshoz fűződő közérdek ellen irányult, ezért önkényes döntés lenne szabálysértésnek minősíteni az engedetlenségüket, továbbá az is fontos, hogy a hatóságok jogszerűtlenül jártak el, amikor a rendőri intézkedés alapjául szolgáló birtokvédelmi határozatot nem közölték a jogszerűen demonstráló ligetvédőkkel, és nem várták meg annak esetleges önkéntes teljesítését.

Alkalmazásra kerültek-e a jó hírnév/becsület védelmével kapcsolatos jogszabályok a környezetvédelmi döntéshozatallal kapcsolatban? Köteleztek-e kártérítés fizetésére civil szervezetet a közérdekű környezetvédelmi tevékenységükkel vagy jogi fellépésükkel kapcsolatban?

Felmentette a rágalmazás vádja alól a civileket a Miskolci Járásbíróság az F. N. Zs. és társai (STOP Miskolci Cementgyár Civil Munkacsoport) ellen indított büntetőügyben. A magánvádló HCM 1890 Kft. képviselője magánindítványt terjesztett elő rágalmazás vétsége miatt, mert egy, a megyei napilapban megjelent cikk véleménye szerint olyan állításokat tartalmazott, amelyek a magánvádló becsületének csorbítására alkalmasak. Az elsőfokú bíróság megállapította, hogy a vádlottak egy kerekasztal beszélgetés során a miskolci cementgyár újraindításával kapcsolatban tett kijelentései a véleménynyilvánítás körébe tartozónak tekintendők. Nem valószínűsíthető bűncselekményt a jövőben elindítandó tevékenységgel kapcsolatos aggályok kifejtése sem. A másodfokú bíróság a vádlottak kijelentéseit egyedileg megvizsgálva rögzítette, hogy a vádlottaknak a hulladékégetésre vonatkozó megnyilatkozásai ugyan tényállítások, melyek a magánvádló gazdasági társaság által előterjesztett (környezethasználati) engedélykérelemben szereplő adatokon alapulnak, azok a magánvádlóra nézve nem sértők.

A másodfokú bíróság indokolása során kifejtette: a szabad véleménynyilvánítás Magyarország Alaptörvénye által biztosított alapjog, melynek az alapjogok körében kitüntetett szerepe van, a véleményszabadságot korlátozó törvényeket megszorítóan kell értelmezni.

2. A 4. cikk alkalmazása – Hozzáférés a környezeti adatokhoz

„48. Az 1330/2011. (X. 12.) Korm. határozat 1. melléklet I. részének harmadik pontja a közlekedési PM10 hatékony csökkentésének, és a közösségi közlekedés részarányának levegőminőségi szempontokból kedvezőbbé tételének érdekében előírja, hogy ösztönözni szükséges a hatékony utas tájékoztatási, illetve kommunikációs informatikai rendszerek használatára. Ugyancsak e pontban szempont a lakosság naprakész tájékoztatása a közlekedés környezetre káros külső, de közvetlen hatásairól és költségeiről.”

A káros hatásokról és a külső költségekről szóló naprakész tájékoztatás a gyakorlatban nem valósul meg, nem tudunk ezt célzó kommunikációs tevékenységről.

Az információhoz való hozzáférés biztosítása

Kötelesek-e az érintett szervek nyilvántartást vezetni a beérkezett, illetve a visszautasított kérelmekről? Létezik-e az adatnyilvánosság felügyeletével megbízott elkülönült szerv?

„49. Az Infotv. előírja, hogy az állami vagy helyi önkormányzati feladatot, valamint jogszabályban meghatározott egyéb közfeladatot ellátó szervezeteknek a közérdekű adatok megismerésére irányuló igények teljesítésének rendjét rögzítő szabályzatot kell készíteniük, és kötelesek a Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóságot (a továbbiakban: Hatóság) évente értesíteni az elutasított igényekről, az elutasítás indokaival együtt.”

Az érintett szervek nem kötelesek, és nem is vezetnek nyilvántartást a beérkezett és visszautasított kérelmekről, legalábbis ritka kivétel, ha ezt megteszik.

A jelentéstétel időszakában a 2011-ben elfogadott (a korábbi, 1993-as jogszabályt váltó) információszabadságról szóló törvény két jelentős módosításon esett át. Civil jogvédő és korrupcióellenes szervezetek mindkettőt éles kritikával fogadták, minthogy a változtatások több területen is komoly visszalépést jelentenek, és megnehezítik a közérdekű adatokhoz való hozzáférést. Jóllehet az Országgyűlés által elfogadott és kihirdetett módosításokból kikerültek az eredeti javaslatban foglalt, leginkább korlátozó rendelkezések (részben a köztársasági elnök vétója nyomán¹), a törvény több tekintetben távolabb került az Egyezmény betűjétől és szellemétől.

Az oknyomozó újságírók tevékenysége nyomán „lex Átlátszóként” elhíresült 2013-as módosítás elsősorban a közpénzek felhasználását illetően korlátozza az adatok megismerhetőségét, amennyiben kimondja, hogy a közfeladatot ellátó szerv gazdálkodását csak az arra hivatott állami ellenőrző testületek ellenőrizhetik. Azt pedig a közérdekű adatot kezelő szervek döntenek el, mi minősül „átfogó, számlaszintű”, vagy éppen „tétéles” ellenőrzésnek. Ez a szabály egyértelműen korlátozó az információszabadság terén.

A módosítás dacára újságírók és civil szervezetek több alkalommal sikeresen pereltek közérdekű adatok megismerése érdekében² (noha a vidéki bíróságok gyakorlata is indokolatlanul megszorítóan értelmezi a közérdekű adatok kategóriáját). Vélhetően ez váltotta ki a törvény módosítását 2015-ben, vagyis a Parlament jogot alkotott a bíróságok előtt elvesztett adatigénylési perek képeiben kialakult kvázi precedensek megváltoztatására. Az elfogadott javaslat lehetővé teszi, hogy az adatigényléseket az adatkezelők már arra hivatkozva is elutasíthassák, hogy a kért adat egy olyan jövőbeli döntés megalapozását szolgálja, amit talán meg sem hoznak, mert maga a döntéshozatali eljárás sem indult még meg; szerzői jogokra hivatkozva pedig korlátozták például a méregdrága tanulmányok megismerési jogát. A legfontosabb változás azonban kétségkívül az a rendelkezés, amely az adatkezelők számára lehetővé teszi, hogy a másolás és postázás költségei mellett magáért az igény teljesítéséért is fizetséget kérjenek, ha úgy ítélik meg, hogy ez számukra már túlságosan sok erőfeszítéssel jár.³

¹ <https://transparency.hu/hirek/az-informacioszabadsag-megis-megy-a-levesbe/>

² Pl:

http://ataszjelenti.blog.hu/2016/02/04/harom_ev_kellett_a_szazadveg_tobbmilliardos_tanulmanyainak_a_m_egszerzesere

³ <https://transparency.hu/hirek/a-ti-arra-kerte-a-koztarsasagi-elnokot-hogy-ne-irja-ala-az-informacioszabadsagrol-szolo-torveny-modositasat/>

Maga a törvény nem írja elő, hogy mi minősül a költségtérítést megalapozó extra munkatehernek, illetve hogyan határozható meg az összeg, és mi annak a maximuma. Ez egy, a végrehajtást részletező rendeletre (301/2016. (IX. 30.) Korm. rendelet) várt, és közel másfél évnek kellett eltelnie, mire a kormány megalkotta. (Egyes adatgazdák azonban már ezalatt az időszak alatt is költségtérítéshez kötötték a nekik nem tetsző adatigénylések teljesítését.) A rendelet értelmében a 4 óránál hosszabb munkaidő-ráfordítással teljesíthető adatigénylések esetében óránként maximum 4400 forintos illetménnyel felszorozva lehet megfizettetni az adatigénylőkkel. Arra a rendelet nem ad garanciát, hogy ki és hogyan határozza meg ellenőrizhetően, hogy az igények teljesítése ténylegesen mennyi időt vesz igénybe, mivel az állami szervek hasonló belső nyilvántartás vezetésére nem kötelesek (ezért nem tudja a közigazgatás a közadatok határkölttség alapú beárazását sem elvégezni egy másik adatfajta esetén), marad az adatot titkoló szervek saját becslése.⁴

Mindezekon felül sokatmondó, hogy Magyarország az 1719/2016. (XII. 6.) Korm. határozattal négy év után kilépett a Nyílt Kormányzás Partnerségből (Open Government Partnership, OGP), egy nappal annak soron következő, párizsi csúcstalálkozója előtt. Noha az OGP-ben való részvétel nem rótt kikényszeríthető jogi kötelezettségeket a kormányra, a kezdeményezés alapvető eleme a nyílt kormányzás kiszélesítése érdekében való, akciótervekben megfogalmazott proaktív cselekvés és a civil szervezetekkel való együttműködés („co-creation”). Az erre való törekvést a kormányzat láthatóan már szimbolikus értelemben is elveti.

Titkos információ

„52. A minősített adat védelméről szóló 2009. évi CLV. törvény 2010. április 1-jén történt hatálybalépésével megszűnt a korábban alkalmazott ún. titokkörü jegyzék intézménye, amelynek alapján, az abban szereplő adatkategóriák esetében alkalmazhatott minősítő minősítést.

Az új jogszabály megszüntette ezt az automatizmushoz vezető eljárást, s jelenleg a kár alapú minősítés elve alapján a minősítő egyedi mérlegelésén alapuló döntése útján kerülhet sor a minősítésre.”

Az információs szabadság eddigi szintjéből visszalépést tartalmaz számos új jogszabály, és módosítás is, amelyek hozzáférhetetlenné tesznek fontos közérdekű adatokat a környezetvédelemmel összefüggésben is (pl. 2014. évi XCII. tv., 2014. évi XCIX. tv., 2015. évi LXXII. tv., 2015. évi LXXIV. tv., 2015. évi CXXIX. tv.). Bár a környezeti információkhoz való hozzáférést első látásra közvetlenül nem érinti, ilyen pl. a sporttörvény 2014-es módosítása, amely lehetővé tette azon sportági szakszövetségek részére, amelyek a TAO-alanyoktól adókedvezménnyel jutalmazott támogatásban részesülnek, hogy a közérdekű adatigénylések teljesítését megúszhassák a támogatások összesítéséről szóló mutatók publikálásával. A postatörvény és a többi köztulajdonban álló gazdasági társaság működését szabályozó törvény módosítása pedig az állami vállalatokat egyenként próbálja kivonni az adat-közzétételi kötelezettség alól.

A titkossá tett információk köre a gyakorlatban túlságosan tág, sok esetben indokolatlan és előfordulnak olyan esetek is, amikor ennek egyértelmű célja az információ elzárása a nyilvánosságtól.

Az Országgyűlés 2015. március 3-án fogadta el a Paksi Atomerőmű kapacitásának fenntartásával kapcsolatos beruházásról, valamint az ezzel kapcsolatos egyes törvények módosításáról szóló 2015.

⁴ Összegzés <http://tasz.hu/informacioszabadsag/azert-meg-ne-doljunk-hatra> nyomán.

évi VII. törvényt, mely többek között kimondta, hogy „a beruházás végrehajtásával megbízott orosz és magyar szervezetek és alvállalkozói által kötött szerződésekben szereplő üzleti és műszaki adatok, valamint a megvalósítási megállapodások és az egyezmény előkészítésével kapcsolatos, a döntések megalapozását szolgáló adatok a keletkezésüktől számított 30 évig közérdekű adatként nem ismerhetők meg, amennyiben a megismerésük nemzetbiztonsági érdeket, illetve szellemi tulajdonhoz fűződő jogot sértene (5.§).”

A pontosság kedvéért ezt azóta módosította a 2016. évi XIX. törvény, melynek 2.§-a alapján az új szabályt már ez az utóbbi törvény hatálybalépésekor folyamatban lévő, közérdekű adat megismerésére irányuló igény teljesítésére vonatkozó eljárásokban is alkalmazni kell...

A Zöld Kapcsolat Egyesület Jogsegélyszolgálatához az elmúlt években sorozatos lakossági észrevételek és panaszok érkeztek a Miskolci Sörfesztivál időszakát és nagyszámú miskolci lakost érintő zajterhelést és zöldfelületen történt beavatkozásokat illetően. A lakosok a jogérvényesítési lehetőségeikkel nem tudtak ez ideig élni, miután a szerződést 10 évre titkosították. Az engedély előkészítési időszakában nem kaphatták meg a vonatkozó iratokat, ezt követően pedig az engedélyt sem.

A lakosok kérésére az egyesület a környezeti jogérvényesítési lehetőségek érdekében ügyféli jogállást kért és az időközben megszületett engedélybe való iratbetekintési jogot, ám miután környezetvédelmi közigazgatási eljárás lefolytatására nem került sor, a szervezet ügyféli jogállását nem ismerték el, a dokumentumokat nem adták ki.

3. Az 5. cikk alkalmazása – Környezeti adatok összegyűjtése és terjesztése

A környezetállapot ismeretére és feldolgozására irányuló kötelezettség, az aktív környezeti adatszolgáltatás rendszere, az adatok elektronikus tárolása és hozzáférése

A környezeti adatok mérésére és nyilvántartására az 1800-as évek vége óta alakultak intézmények Magyarországon. A politikai változásoktól függetlenül végzett tevékenységük a záloga a stabil mérőhálózat és – a változások értékeléséhez nélkülözhetetlen – adatbázis léte és nyilvánossága. A második világháború után 2010-ig az intézmények független működésének biztosítékaként Magyarország költségvetésében évről évre önálló költségvetési soron biztosította az Országgyűlés a kutatóintézetek működésének pénzügyi feltételeit.

A 2011. évben változtak a körülmények, az intézményeket átszervezték, később újra átszervezték, a pénzügyi feltételek módosultak, ezt tükrözi, hogy a költségvetésben egyre fogynak a független működés zálogát jelentő önálló költségvetési sorok. Példák:

1. Az intézmények közül a legrégebbi a Magyar Állami Földtani Intézet, melyet 1869-ben Ferenc József császár alapított, mint az önálló államiság nélkülözhetetlen szervezetét. A 2013. évi költségvetésben már csak egy másik intézménnyel, az Eötvös Loránd Geofizikai Intézettel összevontan szerepel.

2. A Vízgazdálkodási Tudományos Kutatóintézetet 1952-ben alapították. A 2000-es évek elején többször átszervezték. Önállóságát 2012-ben veszítette el, mikor beolvadt a Nemzeti Környezetügyi Intézetbe. Ez az intézmény is sorvadt, költségvetési támogatása 2013-ban még 1245 millió Ft volt, 2015-ben már csak 419 millió Ft. Az intézet 2016-ban megszűnt, jogutódjaként nem intézetet, hanem ún. közhasznú nonprofit Kft.-t jelöltek ki.

„A TIR (Természetvédelmi Információs Rendszer) részeként üzemelő internetes tájékoztató szolgáltatás lehetővé teszi a www.termeszetvedelem.hu főoldaltól egy

közérthető és egyszerűen kezelhető térkép-megjelenítő oldal (<http://geo.kvvm.hu/tir/viewer.htm> és <http://web.okir.hu/hu/tir/>.) igénybevétele.”

A Múcsnyi Önkormányzat közel 16 hektárnyi területet érintően szándékozik külszíni szénbányászati tevékenységnek teret adni a Nemzeti Ökológiai Hálózat (melynek hivatalos nyilvántartása a TIR része) övezeti besorolás módosításával. A módosítási javaslatot a miniszter 2014. február 10-én jóváhagyta. Azonban az Országos Területrendezési Terorról szóló 2003. évi XXVI törvény értelmében az ökológiai hálózatba tartozó területek módosítása, területek kivonása kizárólag törvénymódosítással lehetséges és nem miniszteri jóváhagyással. A Zöld Kapcsolat Egyesület az alapvető jogok biztosától kért állásfoglalást az ügyben, hogy az említett terület országos ökológiai hálózatból való kivonása nem sérti-e az Alaptörvénybe foglalt egészséges környezethez való jogot, illetve a természetvédelmi törvény előírásait, továbbá az környezet védelmének elért szintjére és a visszalépés tilalmára vonatkozó jogelvet. [eredmény? ha nincs még, akkor annyit lehetne írni, hogy folyamatban van az ügy]

„69. A stratégiai zajtérképek és intézkedési tervek nyilvánosságát a vonatkozó hazai szabályozás biztosítja a környezeti zaj értékeléséről és kezeléséről szóló 49/2002/EK irányelv alapján.”

2007 óta egyetlen évben sem teljesült a törvényben előírt azon kötelezettség, miszerint a zajtérkép alapján évente(!) tájékoztatni kell a nyilvánosságot a környezeti zajállapotról.

Mit sem ér a stratégiai zajtérkép, ha a környezetvédelmi hatóság és helyi önkormányzat nem veszi figyelembe határozatainak meghozatalakor. Így például a miskolci cementgyár újraindításával kapcsolatos eljárásban a 2013-ban elkészült stratégiai zajtérkép megállapította, hogy a cementgyár stratégiai küszöbérték feletti zajterhelést okoz, mégis kiadták a környezetvédelmi engedélyt 2016-ban, ami miatt 507 teherautóval fog naponta több közlekedni az egyébként is túlterhelt környezetben (elsősorban Pesti út).⁵

A környezeti veszélyhelyzetekkel kapcsolatos hatósági tájékoztatás

„70. A nyilvánosság környezeti információkhoz való hozzáféréseinek rendjéről szóló 311/2005. (XII. 25.) Korm. rendelet előírja, hogy az emberi egészséget vagy a környezetet érő közvetlen fenyegetés esetén a környezeti információval rendelkező szerv a birtokában lévő vagy számára tárolt környezeti információt azonnal közlést tesz az érintett lakosság számára. ...

73. ... 2008-ban tájékoztatási és riasztási küszöbértékek kerültek bevezetésre a kisméretű szálló por részecske (PM10) vonatkozásában is. Ennek alapján több településen (pl. Budapest, Miskolc) került sor a szmogriadó tájékoztatási vagy riasztási fokozatának alkalmazására. A 2012-ben kezdődött felülvizsgálat célja egy korszerűbb, hatékonyabb, jogilag rendezettebb szmogriadó-szabályozás megalkotása.”

Az immár majdnem 4 éve tartó felülvizsgálat eredményeiről nem tájékoztat a Nemzeti Jelentés.

Melyek a nyilvánosságra hozott környezetvédelmi tények, elemzések és értelmező anyagok?

„A természetvédelmi objektumok térbeli elhelyezkedése (<http://geo.kvvm.hu/tir/>, <http://webgis.okir.hu/tir/>):”

⁵ http://miskolc.hu/sites/default/files/dokumentumok/csatolmanyok/vi-119_mmjv_zajcsokkentesi_intezkedesi_terv_elfogadasa_melleklet_intezkedesi_terv.pdf

A felsorolt adatforrások leginkább természetvédelmi jellegűek, a listából hiányoznak a környezetvédelmi adatforrások.

A környezeti állapotról szóló jelentések közzététele

„A zöldhatóságok rendszeresen közzéteszik az illetékességi területüket jellemző környezeti adatokat.

88. A Központi Statisztikai Hivatal által közzétett kiadványok 2011-2013 között.”

Ezek a jelentéstételi időszak előtti évekre vonatkoznak csak.

„A <https://kereses.magyarorszag.hu/jogszabalykereso> és a www.njt.hu honlap a hatályos jogszabályok felhasználóbarát adatbázisa.”

„2012 szeptemberében elkészültek az E-PRTR jelentés adatait megjelenítő térképi alkalmazások, melyek Google Earth programmal nézhetőek meg.”

A Nemzeti Jelentés csak a jelentéstételi időszak előtti periódusról ír, szükséges lenne a 2014-től tartó folyamat eredményeiről is beszámolni.

A linkek az okir.hu honlapra mutatnak, nem pedig a jelzett E-PRTR honlapra. A jelzett honlap az interneten nem érhető el.

„A természetvédelmi szakágazat térítésmentesen rendelkezésre bocsátja a Természetvédelmi Információs Rendszer közönségszolgálati modulján (<http://geo.kvvm.hu/tir/>; <http://web.okir.hu/hu/tir>) a hazai és európai jelentőségű védett természeti értékek és területek elterjedését. A térképek létrehozásához szükséges állami alapadatokhoz (ortofotó és állami földmérési azaz ingatlan-nyilvántartási térképek) való hozzáféréseért viszont több százmillió Ft-ot kell fizetnie a természetvédelmi szakterületnek.”

Az információs rendszerek nagy része komoly előképzettséget és szakértelmet igényel, a felhasználók nagy részének gondot okoz azok gyakorlati használata. Fontos lenne közérthető, mindenki számára elérhető és használható felületek létrehozása. Problémát jelent, hogy a különböző környezeti elemekre vonatkozó adatok külön információs rendszerekbe vannak foglalva.

4. A 6. cikk alkalmazása - A nyilvánosság részvétele egyes tevékenységekkel kapcsolatos döntéshozatalban

„105. A Ket. módosítása több szempontból is érintette a nyilvánosság részvételét a környezetvédelemmel összefüggő közigazgatási hatósági eljárásokban.”

A külön eljárások súlyos és folyamatos visszalépést jelentenek a részvételi jogok biztosításában, és sértik az Egyezmény szellemiségét. A legfőbb probléma, hogy szinte semmilyen korlátja és ellenőrzési mechanizmusa nincs annak, hogy milyen beruházást nyilvánít a Kormány kiemeltté. A gyakorlat azt mutatja, hogy egyre gyakrabban alkalmazzák ezeket a kivételes eljárásokat.

A kiemelt beruházások eljárásaiban hozott határozatok fellebbezésre tekintet nélkül végrehajthatók:

- A Városliget projekt első építési tevékenysége a Magyar Műszaki és Közlekedési Múzeum lebontása, és új múzeum, valamint 3 szintes mélygarázs megépítése. A környezetvédelmi hatóság

elsőfokú határozatában (2016. október 26-án) azt állapította meg, hogy a beruházásnak nincs jelentős környezeti hatása, így környezeti hatásvizsgálatra nincs szükség. Mivel a Városliget projekt tevékenységeit a kormány rendeletében nemzetgazdasági szempontból kiemelt jelentőségűként határozta meg, ezért a határozat fellebbezésre tekintet nélkül azonnal végrehajthatóvá vált, annak ellenére, hogy a Levegő Munkacsoport és egy magánszemély is fellebbezést nyújtott be. A végrehajtás meg is kezdődött, a másodfokú eljárás alatt a korábbi múzeumépület bontása megkezdődött, és visszafordíthatatlanná vált. Ez sértheti a hatékony jogorvoslathoz való jogot.

- A „Balaton II. Komp Konzorcium” 2012-ben részletes megvalósíthatósági tanulmányt készített a „A Balaton északi és déli partja között új menetrend szerinti kompjárat bevezetése Badacsony-Fonyód útvonalon” tárgyú, uniós támogatottságú beruházási pályázat előkészítő szakaszában. A helyi közösségek és a média erőfeszítései ellenére, e tanulmányt azóta se hozták nyilvánosságra⁶. Badacsony és Fonyód között évtizedek óta közlekedik személyszállító komp, a tervezett fejlesztés célja, hogy autók számára is használható legyen. A fejlesztés velejárója a két kikötő és a kapcsolódó úthálózat jelentős átépítése. Ha az autóskomp megvalósul, a két part menti településre a jelenleginél nagyságrenddel nagyobb forgalom zúdul. Az érintett partszakaszok természeti értékei, elsősorban a nádasok óhatatlanul sérülnének. A tervek és a tanulmány megismerhetősége érdekében a helyi közösségek mostanáig csak a „kérés” módszerét alkalmazták. A nyilvánosságra hozatal jogi úton történő kikényszerítésének két visszatartó tényezője volt. Egyrészt a kényszerítés fölöslegessége, mert a mostanit megelőzően is számos alkalommal nekikészültek a fejlesztésnek az elmúlt évtizedekben, ám végül – forrás hiányában – a sok előkészítő tanulmány mind az íróasztalfiókban végezte.⁷ A másik visszatartó tényező a jogi eljárás várható jelentős költsége volt a helyi közösség számára.

A 2014-2020 közötti EU-s fejlesztési ciklusban ismét komolyan vett terv lett az autóskomp: a kormány határozatba foglalta a megvalósítását (1861/2016. (XII. 27.) Korm. határozat). A helyi közösségek rá fognak kényszerülni, hogy a „kérsnél” kötelezőbb erejű jogi eljáráshoz folyamodjanak a részletes megvalósíthatósági tanulmány nyilvánosságra hozatala érdekében.

„A KHV-köteles tevékenységekkel kapcsolatos döntéshozatalban az Egyezmény 6. cikke szerinti követelmények a következők szerint teljesülnek.

A Korm. rendelet mellékletei határozzák meg a mindig hatásvizsgálat-köteles tevékenységeket, valamint az eseti döntés alapján hatásvizsgálat-köteles tevékenységeket. Ez lefedi az Egyezmény mellékletében meghatározott tevékenységeket, sőt további tevékenységeket is tartalmaz, valamint a megadott küszöbérték alatt is előír hatásvizsgálati kötelezettséget.”

A gyakorlatban a hatóság döntése alapján csak ritkán rendelnek el hatásvizsgálati kötelezettséget, a jelentős környezeti hatást a hatóságok nagyon szűken értelmezik, az elővigyázatosság elvét egyáltalán nem alkalmazták.

Igy például Miskolcon és térségében több százezer embert érint egy cementgyár újraindítása, melynek energiaellátását hulladék együttégetéssel kívánják megoldani. Annak ellenére, hogy az egyébként egyik legrosszabb közegészségügyi adatokat mutató területen a levegő, zajterhelés, turisztikai és társadalmi hatások miatt is bizonyíthatóan visszalépés történne a megelőző időszakhoz képest, a környezetvédelmi hatóság kiadta az egységes környezethasználati engedélyt.

⁶ http://www.balaton Tipp.hu/balaton_i_hirek/balaton_i-hajozas-jogeros-dontes-nem-titkolhatjak-az-adatokat/

⁷ <http://magyarnarancs.hu/kismagyarorszag/hianykomp-lozungokkal-81774>

A környezetvédelmi (de az egyéb kapcsolódó, így földvédelmi, erdészeti stb.) hatósági rendszer gyökeres átalakításának és a szakhatósági rendszer szinte teljes felszámolásának az is az eredménye, hogy egyrészt kétségessé vált a civil szervezetek ügyféli jogállásáról szóló 4/2010. KJE jogegységi döntés, illetve annak jogalapja, a Kvt. 98. §-a alkalmazhatósága. A környezetvédelmi szakhatósági közreműködéssel érintett eljárások számának drasztikus csökkenése azt okozza, hogy egyre csökken azon eljárások száma, ahol civil szervezeti részvétel alapján ügyféli jog gyakorolható. Ez kihat a döntések minőségére (negatív irányban) és legitimitására.

5. A 7. cikk alkalmazása – Nyilvánosság részvétele a környezettel kapcsolatos tervekre, programokra és irányelvekre vonatkozó eljárásokban

„A Kvt. általános jelleggel biztosítja a környezetvédelmi civil szervezetek számára az őket érintő környezeti vizsgálatra kötelezett terv, illetve program véleményezésének jogát.”

Bár elméletben valóban biztosított a tervek és programok véleményezése, meg kell említeni, hogy a 2/2005. Korm. rendelet szerint a terv és program kidolgozója határolja be az érintett nyilvánosságot. Ez viszont visszaélésekre adhat alkalmat, főleg azon tervek és programok esetében, amelyek nem közvetlenül környezetvédelmi témában születtek, azonban mégis szoros kapcsolatuk van a környezetvédelemmel vagy hatásuk van a környezetvédelem területére. Amennyiben ezek esetében a kidolgozó nem tekinti érintettnek a környezetvédelmi civil szervezeteket, hanem csak pl. az ágazati (energetikai, erdészeti, vadászati, közlekedésfejlesztési stb.) szervezeteket, úgy a társadalmi részvétel a döntéshozatalban csorbát szenvedhet. Erre nézve szabályozási garanciát kellene alkotni, ami ma hiányzik.

A társadalmi részvétel lehetőségei a környezetpolitika alakításában

„120. A társadalmi részvételt biztosító főbb testületeket a ... pont mutatja be. Ezen testületek közül is kiemelt befolyással bír a környezetpolitika alakításában az Országos Környezetvédelmi Tanács, amely a Kvt. szerint a Kormány javaslattevő, véleményező és tanácsadó szerveként működik.”

A gyakorlatban az Országos Környezetvédelmi Tanács nem kap meg a tárcáktól (általában az FM és a BM kivételével) minden, általa véleményezendő előterjesztést, és főképpen nem a megfelelő időben (a törvényi és egyéb jogszabályi előírások szerint a Kormány döntése előtt) ahhoz, hogy ezen véleményező, tanácsadó, javaslattevő feladatát elláthassa. A véleményezési határidők (a törvényben előírt 30 nap helyett) általában annyira rövidek, hogy az OKT nem tudja betölteni a jogalkotói szándék szerinti szerepét: nincs elegendő idő a Tanácsot alkotó három tagcsoport (gazdaság, tudomány, civilek) közötti konszenzusos álláspont kialakítására. Az OKT által adott javaslatok ritkán épülnek be a véleményezett anyagokba. Indoklást, visszajelzést az OKT ilyen irányú kifejezett kérése ellenére sem kap az előterjesztőktől, illetve nincs lehetőség a Tanács módosító indítványait megvitatni. [Mindezen nehézségek ellenére, valamint éppen ezek megoldására az Országos Környezetvédelmi Tanács – kihasználva a törvény adta fölhatalmazást, amely szerint működése szabályait maga határozza meg – kezdettől törekedett arra, hogy alkalmazkodni tudjon a kormányzatnak a tanácsadó testület működésétől eltérő ritmusához. A környezet- és természetvédelem kulcsterületein állandó, tematikus bizottságokat alakított és működött a véleményezés rugalmas gyorsítására, valamint felhatalmazta állandó tisztségviselőjét a Tanács véleményének megfogalmazására és képviselőtőre az elektronikus egyeztetés bevezetésével egyidejűleg.] Sajnos a gyakorlatban már elenyésző a szerepe, az eredeti elképzelésekhez képest jelentősen gyengült. Véleményét ritkán fogadják meg a döntéshozók.

„121. A legszélesebb körű közösségi részvételt a társadalmi véleményezés lehetősége biztosítja. A jogszabályok tervezeteivel kapcsolatos formalizált véleményezési eljárások mellett a környezetvédelemért felelős tárca a jelentősebb környezetpolitikai dokumentumok tervezeteit széleskörű egyeztetés keretében készíti el, illetve terjeszti elő elfogadásra.

A véleményezési eljárást segítik a Minisztérium stratégiai megállapodásai, amelyet több szervezetet, vagy nagyobb szakterületet összefogó szervezetekkel köt a tárca.”

A Környezet- és Természetvédő Civil Szervezetek Együttműködésének Koordinációs Tanácsa és a Földművelésügyi Minisztérium között kötendő stratégiai partnerségi megállapodás először 2012 folyamán merült fel. Ekkor, habár megállapodás történt a konkrét tervezetről is, végül a minisztérium elutasította a kezdeményezést. 2016. év során a Tanács újra kezdeményezte a stratégiai partnerséget a Földművelésügyi Minisztériummal. Ez alkalommal a minisztérium nyitott volt a kezdeményezésre, 2016 végére elkészült a mindkét fél által jóváhagyott megállapodás-tervezet. A megállapodás megkötése eljárásjogi kérdések miatt még bizonytalan.

A Tanács 2016. év folyamán kezdeményezte az aktívabb párbeszédet a környezet és természetvédő civil szervezetek, valamint az érintett minisztériumok között fórumok szervezése formájában. A Földművelésügyi Minisztériumot és a Nemzeti Fejlesztési Minisztériumot kereste meg először a Tanács, melyek részéről volt is fogadókészség a kezdeményezésre. A Tanács két fórumot szervezett Szabó Zsolt fejlesztés- és klímapolitikáért, valamint kiemelt közszolgáltatásokért felelős államtitkár és V. Németh Zsolt környezetügyért, agrárfejlesztésért és hungarikumokért felelős államtitkár részvételével, melyek nyitottak voltak a civil szervezetek képviselői számára.

6. A 8. cikk végrehajtása – A nyilvánosság részvétele a végrehajtó jellegű szabályok és/vagy az általánosan kötelező érvényű szabályozó eszközök kidolgozásában

„126. Környezetvédelmi ügyekben a Kvt. biztosítja a véleményezési jogot a környezetvédelmi civil szervezetek számára a jogszabálytervezetek vonatkozásában. Ezen felül a környezetvédelemmel összefüggő törvényjavaslat és más jogszabály kapcsán kötelező kikérni az OKT állásfoglalását. Igény szerint a környezetvédelemért felelős tárca a honlapjára felkerült jogszabálytervezetekről egyénileg is értesíti a civil szervezeteket.”

A jogszabálytervezetek véleményezése körében az OKT-t ugyanúgy sújtja a rövid határidőkből adódó megoldhatatlan munkateher, mint a civil szervezeteket. Folyamatos gyakorlat, hogy a jogszabály-előkészítők a törvény rendelkezéseit megsértve nem biztosítják az OKT részére az előírt minimális időt a véleményalkotásra. Ez azért is fontos probléma, mert az OKT testületként működik, így valós funkcióját csak akkor tudja betölteni, ha álláspontjának kialakításához elegendő időt kap. A törvény lehetőséget ad az OKT-nek saját kezdeményezésben felkérni kormányzati szereplőket egyes jogszabály-tervezetek előterjesztésére az OKT plenáris ülésén, azonban néhány esetben a megkeresett minisztériumból válasz sem érkezett, vagy csak sokadik megkeresésre elutasítás.

7. A 9. cikk alkalmazása – Hozzáférés az igazságszolgáltatáshoz

Jogorvoslat a környezeti információkhoz való hozzáféréssel kapcsolatban

„129. Az Info tv. biztosítja, hogy amennyiben a közérdekű adatra vonatkozó igényét nem teljesítik, az igénylő a bírósághoz fordulhat. A megtagadás jogszerűségét és

megalapozottságát az adatot kezelő szerv köteles bizonyítani. A per megindítására a megtagadás közlésétől, illetve a 15 napos adatnyújtási határidő eredménytelen leteltétől számított 30 nap áll az érintett rendelkezésére. A bíróság ezekben az ügyekben soron kívül jár el.”

A közérdekű adatkiadási ügyekben a bíróság soron kívüli eljárása csak egy jogalkotói jókívánság, a valóság ezzel szemben az, hogy a perek első- és másodfokon évekig eltarthatnak.

Jogorvoslat a nyilvánosságnak az egyes tevékenységekkel kapcsolatos döntéshozatalban való részvételével kapcsolatban

„130. A környezetvédelmi hatósági eljárásokban – ideértve pl. a környezetvédelmi engedélyezési (hatásvizsgálati) eljárást – a közigazgatási döntésekkel kapcsolatos jogorvoslati lehetőségeket a Ket. határozza meg.

A keresetlevél benyújtásának a döntés végrehajtására nincs halasztó hatálya, az ügyfél azonban a keresetlevélben a döntés végrehajtásának felfüggesztését kérheti.”

A felfüggesztés a gyakorlatban nagyon ritka, a végrehajtás elmaradásából fakadó gazdasági károkat a bíróságok jellemzően túlértékelik, míg a megvalósítás miatt bekövetkező környezeti károkat rendszerint alulértékelik. Ez sokszor azzal a következménnyel jár, hogy a jogvita egy olyan tevékenység engedélyezéséről szól, ami már részben, vagy akár egészben megvalósult.

„132. A környezetvédelmi civil szervezetek ügyféli jogállásával, perindítási és keresetjogi jogával, illetve a közigazgatási perekbe történő beavatkozási lehetőségükkel a Legfelsőbb Bíróság is foglalkozott a 4/2010. közigazgatási jogegységi határozatában, amely az időközben meghaladottá vált 1/2004 jogegységi határozatot váltotta fel.”

A civil szervezetek perbeli beavatkozási aktivitását nagyban korlátozza, hogy a támogatási rendszer leépítésének eredményeként szinte nem maradtak olyan szervezetek, amelyek az ilyen perekben fellépnének, míg a lakosság anyagi támogatására sem lehet számítani, különösen a keleti országrészben, amely ráadásul a legszennyezettebb térségek közé tartozik.

Jó példa erre, hogy a Zöld Kapcsolat Egyesület a miskolci cementgyár újraindításának engedélyezési eljárásában a város és a térség levegőtisztaságának védelme érdekében szakértői véleményt készíttetett. A magas szakértői díjnak (600.000 Ft, az egyesület éves bevételének 5%-a) alig harmadát tudták adományokból összegyűjteni, a szervezet működtetésének terhére.

„A határozat – fenntartva a 2004-es határozat elvi tételeit – megállapította, hogy a Kvt. 98. § (1) bekezdésében írt civil szervezeteket azokban a környezetvédelmi közigazgatási hatósági ügyekben illeti meg az ügyféli jogállás, amelyekben a környezetvédelmi hatóság ügydöntő hatóságként jár el, illetőleg azokban az egyéb közigazgatási hatósági ügyekben, amelyekben jogszabály a környezetvédelmi hatóság környezetvédelmi szakhatósági közreműködését írja elő.”

Az egyik legjellemzőbb környezethasználat az építési tevékenység, amelynek engedélyezési eljárásában korábban a környezetvédelmi hatóság szakhatóságként szerepelt. Most már csak szakvéleményt ad a zöldhatóság, ami hatékonysági és részvételi problémákat okoz. A jogegységi határozat felülvizsgálatára van szükség, mivel a Legfelsőbb Bíróság a természetvédelmi és vízügyi hatósági ügyeket nem tartotta környezetvédelmi hatósági ügynek. Természetvédelmi ügyekben azonban a természetvédelmi törvény rendelkezései miatt mégis van lehetőség a részvételre. (A természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény 3. § (2) bekezdése szerint a természetvédelemmel összefüggő e törvényben nem szabályozott kérdésekre a Kvt. rendelkezéseit

kell alkalmazni. Erre figyelemmel a természetvédelmi hatósági ügyekben a társadalmi szervezeteket – a civil szervezetek közül is csak az egyesületeket – a Kvt. 98. § (1) bekezdésének megfelelően illeti meg az ügyféli jogállás. A jogegységi határozat gyakorlati hasznosulásáról egyelőre nem rendelkezünk információval.)

Miskolci Sörfesztyivál zajszennyezése: a város egyik legjelentősebb zöldterületén (Népkert) zajszennyezéssel, fák kivágásával és zöldfelület rongálással jár a rendezvény megszervezése évek óta. Az önkormányzat szerint a sörfesztyivál engedélyezésének előkészítő adatai és maga az engedély sem nyilvántartásos – tíz évig. Miután környezetvédelmi közigazgatásági hatósági eljárásra nem került sor sem ügyféli jogállást, sem iratbetekintési jogot nem adtak a helyi Zöld Kapcsolat Egyesületnek, de újságíróknak és magánembereknek sem.

Az üzemi és szabadidős létesítményekből származó zajterhelési határérték különleges a területen: 40 helyett 55, és az 50 helyett 65 dBA a mérések szerint, mégsem történik intézkedés. Az önkormányzat nincs abban a helyzetben, hogy egy országos jogszabálytól az enyhítés irányába eltérjen.

Általános keresetindítási jog a környezetre vonatkozó jogszabályok – hatóságok vagy magánszemélyek által történő – megsértése esetén

„133. A Kvt. 98. §-a lehetővé teszi, hogy környezetveszélyeztetés, környezetszennyezés vagy környezetkárosítás esetén a környezetvédelmi civil szervezet a környezet védelme érdekében jogosult fellépni, és – amellet, hogy az illetékes szervtől intézkedés megtételét kérheti – pert indíthat a környezethasználó ellen. Az ilyen típusú per irányulhat a jogsértő magatartás megszüntetésére, valamint a kár megelőzéséhez szükséges intézkedések megtételére kötelezésre egyaránt.”

Az actio popularis alkalmazását a gyakorlatban számos tényező akadályozza, ilyenek például a magas eljárási költségek. Ezen felül számos olyan jogi és jogon kívüli akadály van, ami tulajdonképpen csak elméleti lehetőséggé degradálja ezt a jogintézményt, vagy legfeljebb az ügyészségek perindítási jogosultságát képes alátámasztani. Hiányoznak ugyanis annak részletszabályai (és ezt a gyér joggyakorlat miatt a bíróságok sem tudták kialakítani elvi értelemben), hogy milyen tényleges kereseti kérelmet kellene megfogalmaznia az eljáró civil szervezetnek, mi legyen a petitum tartalma, mi a pertárgyérték, mit kell bizonyítania a felperesnek stb. Ezzel párhuzamosan égető szükség lenne a perlést könnyítő megoldásokra (illetékmentesség, költségmentesség vagy a szakértői költségek megosztása, esetleg a bizonyítási teher megfordítása). A jogintézmény felülvizsgálata és alkalmazhatóságának megerősítése lenne javasolt.

A jogorvoslati eljárások során hozott intézkedések, az eljárás „hatékonysága”, az eljárás költségei:

Össességében mekkora költséggel jár a nyilvánosság tagjainak egy-egy bírósági ügy kezdeményezése?

„139. A fentiekben ismertetett jogorvoslati eljárások során – a jogorvoslati eljárás típusától függően – a fellebbezés elbírálására jogosult közigazgatási szerv, illetve a bíróság a közigazgatási szerv döntését helybenhagyhatja, megváltoztathatja, valamint megsemmisítheti, és a szervet megismételt eljárásra kötelezheti. A megismételt eljárás során a közigazgatási szervet a másodfokon hozott közigazgatási határozat, bírósági felülvizsgálat esetén az eljáró bíróság határozatának rendelkező része és indoklása is köti, az eljárás és a határozathozatal során annak megfelelően köteles eljárni.”

A megfogalmazás félrevezető, tisztázni szükséges, hogy a másodfok az elsőfokú határozatot helyben hagyhatja, megváltoztathatja vagy megsemmisítheti, míg a bíróság a másodfokú határozatot

hatályában fenntarthatja vagy hatályon kívül helyezheti. Természetesen adott feltételek mellett helye van a közigazgatási szerv megismételt eljárásra kötelezésének.

Ezen felül a nemrég módosított Ket. alapján a másodfokon eljáró szerveknek lényegesen kevesebb lehetősége lenne az elsőfokú szervek új eljárásra utasítására, ezen szabályozást azonban úgy tűnik, hogy a másodfokú környezetvédelmi hatóság figyelmen kívül hagyta, amikor több esetben is (pl. szombathelyi farostlemezgyár, almásfüzitői komposztáló) a Ket. szabályaival ellentétben ismét az elsőfokú szervet utasította új eljárásra érdemi határozathozatal helyett.

„140. A környezetvédelmi hatósági eljárásokkal kapcsolatos díjakat – így a jogorvoslati eljárás díjait – 2015. április 1. napjától a környezetvédelmi és természetvédelmi hatósági eljárások igazgatási szolgáltatási díjairól szóló 14/2015. (III. 31.) FM rendelet szabályozza. A rendelet értelmében a jogorvoslati eljárás díja főszabály szerint a rendelet mellékletében az egyes ügýtípusokra általánosan meghatározott igazgatási szolgáltatási díjtétel 50%-a.

Az 50%-os tétel alól a rendelet kivételeket is meghatároz. Így az egységes környezethasználati engedélyezés hatálya alá tartozó, a környezeti hatásvizsgálat köteles tevékenységeknél és az előzetes hatásvizsgálat esetén a jogorvoslati eljárás díja a természetes személyek esetében jelentősen csökkentett mértékű, a rendelet mellékletében meghatározott díjtétel 1%-a.

Szintén kivételt képeznek a civil szervezetek által kezdeményezett jogorvoslati eljárások, amennyiben az adott engedélyezési eljárás nem a civil szervezet kérelmére indult. Ekkor az eljárás díja szintén a rendelet mellékletében meghatározott díjtétel 1%-a.

Az így meghatározott díjtétel olyan méltányos összeg, amely lehetővé teszi az érintett nyilvánosság számára a jogorvoslati eljárás gyakorlását.”

Számos szakhatósági eljárásnak első- és másodfokon is külön igazgatási szolgáltatási díja van, amelyeket fellebbezés esetén teljes egészében meg kell fizetni, mert ezekre nem vonatkozik az 1%-os szabály. A közigazgatási díjakról szóló rendeletek szinte semmilyen költségkezdvémenyt nem alkalmaznak jogorvoslattal élni kívánó magánszemélyek és/vagy civil szervezetek irányában, gyakorlatilag ugyanolyan elbírálás alá véve őket, mint a gazdaságilag érdekelt kérelmezőket. Ez súlyosan hátrányos helyzetet teremt egyes esetekben, és tulajdonképpen megfosztja az ügyfeleket jogorvoslati jogaiktól.

„Az illetékekről szóló 1990. évi XCIII. tv. – az általános polgári jogi bírósági eljárások illetékétől eltérően és rendkívül méltányosan – tételesen meghatározza a közigazgatási határozat bírósági felülvizsgálata iránti eljárással kapcsolatos illetéket, ez főszabály szerint 30.000 Ft (kb. 100 EUR), a nem peres eljárásokban 10.000 Ft (kb. 33 EUR).

Az eljárási illeték megfizetésén túl felmerülhetnek olyan további költségei is az ügyfélnek, melyek mértéke az ügy konkrét ismeretében határozható meg (például az ügyvédi költség vagy a szakértő eljárásának díja).”

Az utóbbi időben a bírói gyakorlat abban az irányban mozdult el, hogy egy közigazgatási perben a hatóság határozatba foglalt szakmai véleménye csak igazságügyi szakértő szakvéleményével cáfolható eredményesen. Ez nagyon komoly és a gyakorlatban vállalhatatlan költségeket okoz egy civil szervezetnek.

A nyilvánosság tájékoztatása a jogorvoslati lehetőségekről

„141. A Ket. értelmében a közigazgatási szerv döntésének tartalmaznia kell a fellebbezés benyújtásának lehetőségéről való tájékoztatást, beleértve a fellebbezés elektronikus úton

való benyújtását, valamint a keresetindítást is. A döntést közölni kell az ügyféllel, valamint azzal, akire nézve a határozat jogot vagy kötelezettséget állapít meg.”

Közismert, általános probléma a perek elhúzódása, ami a jogorvoslati jog hatékonyságát csökkenti, hiszen gyakran megvalósul a környezet állapotának romlása a per végéig.

Pernyertesség esetén az előlegezett perköltség visszautalása sok helyen jelentősen csúszik.

Hivatkozott jogszabályok:

Törvények

1990. évi XCIII. törvény az illetékekről
1992. évi LXIII. tv. a személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok hozzáféréséről
1995. évi LIII. törvény a környezet védelmének általános szabályairól
1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
2001. évi LXXXI. törvény a környezeti ügyekben az információhoz való hozzáférésről, a nyilvánosságnak a döntéshozatalban történő részvételéről és az igazságszolgáltatáshoz való jog biztosításáról szóló, Aarhusban, 1998. június 25-én elfogadott Egyezmény kihirdetéséről
2003. évi XXVI. törvény az Országos Területrendezési Tervről
2003. évi XCII. törvény az adózás rendjéről
2003. évi CXXVIII. törvény a Magyar Köztársaság gyorsforgalmi közúthálózatának közérdekűségéről és fejlesztéséről
2004. évi I. törvény a sportról
2004. évi XXIX. törvény az európai uniós csatlakozással összefüggő egyes törvénymódosításokról, törvényi rendelkezések hatályon kívül helyezéséről, valamint egyes törvényi rendelkezések megállapításáról
2004. évi CXL. törvény a közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól
2005. évi XC. törvény az elektronikus információszabadságról
2006. évi LIII. törvény a nemzetgazdasági szempontból kiemelt jelentőségű beruházások megvalósításának gyorsításáról és egyszerűsítéséről
2009. évi XXXVII. törvény az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról
2009. évi CXXII. törvény a köztulajdonban álló gazdasági társaságok takarékosabb működéséről
2009. évi CLV. törvény a minősített adat védelméről
2010. évi CXXXI. törvény a jogszabályok előkészítésében való társadalmi részvételről
- Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.)
2011. évi CXII. törvény az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról
2011. évi CXC. törvény a nemzeti köznevelésről
2012. évi CLIX. törvény a postai szolgáltatásokról
2014. évi XCII. törvény egyes törvényeknek a közpénzek szabályozásával összefüggő módosításáról
2014. évi XCIX. törvény Magyarország 2015. évi központi költségvetésének megalapozásáról
2015. évi VII. törvény a Paksi Atomerőmű kapacitásának fenntartásával kapcsolatos beruházásról, valamint az ezzel kapcsolatos egyes törvények módosításáról
2015. évi LXXII. törvény Magyarország 2016. évi központi költségvetésének megalapozásáról
2015. évi LXXIV. törvény a diákok iskolaszövetkezeti munkavállalásának, és a megváltozott munkaképességű személyek munkaerő-kölcsönzés keretében történő foglalkoztatásának elősegítéséről

2015. évi CXXIX. törvény az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról szóló 2011. évi CXII. törvény, továbbá egyes más törvények módosításáról
2016. évi XIX. törvény a Paksi Atomerőmű kapacitásának fenntartásával kapcsolatos beruházásról, valamint az ezzel kapcsolatos egyes törvények módosításáról szóló 2015. évi VII. törvény módosításáról
2016. évi CLXXIX. törvény a civil szervezetek és a cégek nyilvántartásával összefüggő eljárások módosításáról és gyorsításáról

Egyéb jogszabályok

- Az Európai Parlament és a Tanács 2000/60/EK irányelve (2000. október 23.) a vízpolitika terén a közösségi fellépés kereteinek meghatározásáról
- 2/2005. (I. 11.) Korm. rendelet egyes tervek, illetve programok környezeti vizsgálatáról
- 33/2005. (XII. 27.) KvVM rendelet a környezetvédelmi, természetvédelmi, valamint a vízügyi hatósági eljárások igazgatási szolgáltatási díjairól
- 311/2005. (XII. 25.) Korm. rendelet a nyilvánosság környezeti információkhoz való hozzáféréseinek rendjéről
- 188/2009. (IX. 10.) Korm. rendelet a közigazgatási hatósági eljárás irataiban lévő személyes és védett adatok megismerhetetlenné tételeért, valamint az ilyen módon kivonatolt iratokról való másolat készítéséért fizetendő költségtérítésről
- A Legfelsőbb Bíróság 4/2010. számú közigazgatási jogegységi határozata
- 4/2011. (I. 28.) Korm. rendelet a 2007-2013 programozási időszakban az Európai Regionális Fejlesztési Alapból, az Európai Szociális Alapból és a Kohéziós Alapból származó támogatások felhasználásának rendjéről
- 1330/2011. (X. 12.) Korm. határozat: A kisméretű szálló por (PM₁₀) csökkentés ágazatközi intézkedési programjáról
- 14/2015. (III. 31.) FM rendelet a környezetvédelmi és természetvédelmi hatósági eljárások igazgatási szolgáltatási díjairól
- 1866/2015. (XII. 2.) Korm. határozat a Liget Budapest projekt megvalósításához szükséges intézkedésekről
- 301/2016. (IX. 30.) Korm. rendelet a közérdekű adat iránti igény teljesítéséért megállapítható költségtérítés mértékéről
- 1719/2016. (XII. 6.) Korm. határozat Magyarország kilépéséről a Nyílt Kormányzati Együttműködés (Open Government Partnership) elnevezésű nemzetközi kezdeményezésből
- 1861/2016. (XII. 27.) Korm. határozat a Balaton kiemelt turisztikai fejlesztési térség meghatározásáról és a térségben megvalósítandó egyes fejlesztések megvalósításához szükséges források biztosításáról